

PERIÒDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any II

Barcelona 30 de Juny de 1881

Núm. 36

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	DIRECTOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIO, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paisos de l' Unió Postal	76 "	40 "	"	"		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 " "	3'50 " "
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant						Y en los altres paisos, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

ADVERTENCIA

L' empresa d' aquest periòdich tenint en compte que 'l volum dels números fins avuy publicats fora bastant reduhit pera formar un tomo de regulars dimensions, ha considerat que seria més convenient no donarlo per termenat fins al número que 's publicarà 'l 30 de Desembre d' aquest any ab lo qual repartirem l' índice y la portada corresponents.

En obsequi de nostres suscriptors, y com pera commemorar l' aniversari de la primera sortida de LA ILUSTRACIÓ CATALANA, donem aquest número considerablement aumentat tant en la part de text com en la de grabats.

Las numerosas felicitacions que rebem tots los dias per nostra publicació, no poden menos qu' encoratjarnos més y més en la nostra empresa ab tot y 'ls numerosos sacrificis que ve exigint de nosaltres, dels quals nos doném per ben recompensats ab la creixent acceptació que 'l públich ve dispensant á nostre periòdich. Pera correspondrer á la mateixa tenim en estudi una série de reformas, que á sernos possible sa realisació, no duptem serán perfectament acullidas per nostres constants favoreixedors, essent una d' ellas la de doblar lo número de páginas de la Revista, que com fins ara dedi-

D. PERE BOSCH Y LABRÚS

carém per igual á las secciones artística y literaria, tal com podran degudament apreciar perfectament per lo present número, patró exacte y fidel de lo qu' intentarém fer ab LA ILUSTRACIÓ desde primer de Janer de 1882.

Naturalment que pera portar endevant nostre propòsit necessitem més que may del favor del públich, puig qu' á ningú s' ocultará lo considerable augment qu' aquesta innovació ha de portar á nostre pressupost; per aixó fem una enérgica escitació á nostres actuals suscriptors pera que segueixen dispensantnos sa valiosa protecció, com han vingut fent fins ara ab una constancia digna de etern agrahiment y á tots quants pujan afavorirnos d' una manera més ó ménos directa pera que propáguen y estengan la nostra publicació en lo círcol de sas relacions; en tal concepte nos dirigim especialment á las Societats y Corporacions qu' en considerable número existeixen en Catalunya y qu' en son caràcter de colectivitats poden coadjuvar molt al objecte indicat. Per altra part l' adquisició de publicacions com LA ILUSTRACIÓ CATALANA está completament de acort ab la índole de las entitats corporativas, las quals més que ningú, venen obligadas á protegirlas per deber moral.

L' Editor.

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per Ramon E. Bassegoda. = NOSTRES GRABATS, per Eduart Tàmaro. = D. PERE BOSCH Y LABRÚS, per Ad. Blanch. = EN L' ALBUM DEL MONASTIR DE PEDRA (poesia), per Víctor Balaguer. = LAS VERDADES POÉTICAS del senyor Palau, per B. Amigó. = SANT BERNAT (poesia), per Jascinto Verdagué, Pbr. = L' ACABAMENT D' UNA NOVELA, per Jascinto Laporta. = ... (poesia), per Anicet de Pages de Puig. = LO NOSTRE PÀ, per Emili Vilanova. = DESPARIADA (poesia), per F. Matheu. = Curiositats arqueològiques de la església parroquial de SANTA MARIA DE LA MAR, per Joaquim Olivó Formentí. = MAY MÉS (poesia), per R. E. B. = NOVAS.

GRABATS.—D. PERE BOSCH Y LABRÚS. = D. LEANDRO FERNANDEZ DE MORATIN. = LA PROBA DEL ANELL. = Porta principal de la EXPOSICIÓ ITALIANA de MILAN, en lo carrer de Palestro. = LO TOCADOR DE PIFANO. = Á MISSA PRIMERA. = Barceloneta. BANYS ORIENTALS.

CRÓNICA GENERAL

LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA compta ja un any de vida, que representa un any de sacrificis, d'entusiasme y d'abnegació pera portar endavant una empresa que molts havian qualificat d'utópica. Empero, nosaltres, enamorats de l'idea, ab l'amor qu'una mare s'enamora de son fill, no sapiguérem veurer los molts obstacles qu'havian d'atravessarse en nostra carrera; diem mal, perque tot y veient los los varem despreciar.

Precis es confessar que comptavam ab lo favor del públich pera poder lluytar ab ventaja contra tots los inconvenients que podian dificultar la nostra marxa; pera lograrlo era precis que la nostra publicació se convertís en un eco fidel de totas las aspiracions, de tots los desitjos, de tots los ideals qu'avuy fermentan en lo camp catalanista.

¿Ho havem lograt? Tenim la pretensió de poder respondrer afirmativament.

LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA, prescindint de las qüestions polítiques que desgraciadament portan avuy dividits als catalans, ha donat á conèixer ben concretament lo seu criteri en totas quantas ocasions s'ha tractat directa ó indirectament d'afectar los interessos morals y materials de Catalunya. Per aixó s'ha dit ben clarament proteccionista en l'actual lluyta que 'ls libre cambistas venen sostenint contra 'ls verdaers interessos de la patria y s'ha posat decididament al costat dels defensors del dret catalá, quan desde Madrid s'ha tractat d'arrebassarnos lo magnífich tresor de nostra legislació foral.

Per acabarse d'acreditar en lo concepte públich es inútil dir que LA IL·LUSTRACIÓ seguirá endavant no desmentint per res los seus precedents; la nostra conducta d'ahir responga per la de demá.

LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA s'afilia decididament entre las filas del catalanisme mes perillós per alguns; lo catalanisme de bona lley, essencialment práctic y allunyat per complert de tota mena de exageració.

* *

La casualitat, que no s'até á cap classe de mirament, ha volgut qu'en aquest mateix número qu'apareix honorat ab la firma del excelentíssim Sr. D. Víctor Balaguer, tinguésem que donar compte de la sensible pérdua qu'acaba d'experimentar dit senyor en la persona de sa virtuosa esposa, la senyora donya Manela Carbonell.

Era un modelo de distinció que 's feya apreciar de cuants freqüentavan la casa de nostre distingit compatrici, y esposa amant y carinyosa sapigué endolcir las amargas jornadas que mes d'una vegada han proporcionat al senyor Balaguer las agitacions de la política palpitant.

Lo millor de Madrid assistí al enterro de la

senyora de Balaguer; en lo corteig fúnebre hi figuravan representants de l'aristocràcia, 'l comers, la política, las lletres y 'l capital; trescents cotxes seguían al carro mortuori.

Enviem al senyor Balaguer lo nostre mes sentit pésam.

* *

La provincia d'Oran en l'Argelia, en la cual existeix una numerosa colonia espanyola, acaba de ser objecte de les mes horribles violencias per part de las tribus árabes de aquellas regions.

Lo resultat de tan lamentables contingencias ha sigut un considerable número de víctimas sacrificadas pel fanatisme d'aquells salvatjes.

Las mes repugnants escenas de violació, de matansa y de saqueig han tingut lloch en la colonia francesa; 1,200 espanyols han sucumbit en ellas y molts sols han pogut salvar la vida despres de mil peripecias y á costa de grandíssims perills.

Despres de consumada tan terrible desgracia es d'esperar que 'l govern espanyol no permanixerá ab los brazos plegats; l'honor de la patria demana que s'exigeixen á qui corresponga las reparacions degudas y que s'procure per la seguretat dels que no per haber emigrat á terra estrangera, deixan de considerar á Espanya com á sa patria mes estimada.

* *

Si 'l senyor governador de la provincia, al negarse á autorisar la manifestació proteccionista, cregué debilitar en lo mes mínim la decisió y ardiment dels defensors de la producció nacional, qu'es com si diguésem dels defensors de la patria, á l'hora present, deu ja haberse convensut de que 'l recurs que posá á contribució pera los fins indicats, es de lo mes contraproduhent que puga donarse.

En efecte may hauriam pogut suposar qu'un éxit tan satisfactori coronés los esforços del Foment de la Producció Espanyola en la valenta crehuada organizada per dita societat en pro del treball nacional.

La manifestació que tingué lloch lo 26 del corrent en cinch diferents locals del Passeig de Gracia constituirá una de las páginas mes brillants d'aquesta memorable lluyta, trabada á mort entre 'ls interessos del país productors y la vanitat de quatre filosofastres visionaris, qu'han pres á sou las qüestions econòmiques pera tenir al país en una constant agitació que en últim resultat sols pot aprofitar als enemichs mes declarats de nostra patria.

Notable fou també lo *meeting* proteccionista celebrat darrerament á Olot, segons nos participa nostre estimat representant en lo mateix senyor Monsalvatje. Gran número de periódichs perteneixents á tots los colors polítichs, societats, centros productors, Senadors, Diputats á Corts y diputats provincials s'havian adherit á la reunió. Lo President de la comisió organidora de la mateixa doná compte dels treballs qu'habia portat á capextenentse en atinadas consideracions sobre la bondat y justicia dels principis que defensen los proteccionistas; y successivament feren us de la paraula los senyors Merolés, Torras, Planas (obrer), Diz Romero y Roca y Roca, qu'ab sas peroracions entussiasmaren á la numerosa concurrència acullida en los claustres del Hospital ahont se celebrava la reunió. Mereix consignarse que 'l senyor Merolés, distingit advocat d'Olot y 'l senyor Roca y Roca, director de la *Gaceta de Cataluña* enrahonaren en catalá donant ab aixó senyaladíssima prova del amor que senten per Catalunya.

Decididament la desgraciada base 5.ª de la actual lley arancelaria no logra trobar prossélits

en Catalunya; ni á ciutat ni á montanya hi ha qui 's decideix á carregar ab ella y aixó que 'ls libre-cambistas simulan un particular empenyo en afavorir la causa dels agricultors. Afortunadament l'esperit práctic que distingeix als catalans será bastant pera que no olviden que tots los rams de la producció son solidaris entre sí, y sos interessos impossibles de divorciar ja que la prosperitat dels uns porta precisa é indefetiblement la de tots los demés.

* *

Al ilustrat metje senyor Nunell deurá Barcelona 'l posehir un establiment de tanta importancia com lo que s'acaba d'inaugurar en la antigua casa de Cordelles, en l'hort qu'en la mateixa posseheix la Real Academia de Ciencias naturals y Arts.

L'establiment terapích funcional á que 'ns referim es de lo mes complert que puga desitjarse y desde 'l moment pot assegurar-se qu'es únich en sa classe en Espanya. Prescindint de la secció destinada als banys de recreo en las quals s'ha desarrolat un verdader luxu de comoditats, lo que constitueix propiament l'establiment terapích es suficient pera acusar lo talent de primer ordre del seu organizador. Indubtablement está destinat á prestar inapreciables serveys y sa instalació respon per complet á una verdadera necessitat.

Per mes que sia una tristíssima confessió hem de reconèixer que 'l procés evolutiu de la civilisació sols se realisa deixant darrera seu una llarga serie de víctimas y calamitats. Ningu negará qu'en nostres días, las malalties crónicas han alcanat un desarrollo insólit; la locura sobre tot está alimentant los manicomis d'una manera espantosa; las enfermetats consumptivas nos arrebatan tots los días lo millor de nostre jovent y la apoplegia, aquesta plaga endémica de Barcelona, inutilisa tots los anys multitud de sers quant encara podiam esperar d'ells los millors fruits de sa inteligencia, los fruits de la maduresa.

Pochs son los que en nostres temps poden dirse completament immunes d'una ó altra influencia perniciosa y en aquest concepte tothom ha de reportar beneficis del modern establiment. Ab las numerosas seccions qu'ell conté se pot atendre á las mes diversas indicacions ja que 'l senyor Nunell, estudiós com ell sol, ha posat especial empenyo en posar lo seu establiment á l'altura dels mes moderns descubriments de la ciencia. L'hidroterapia, la gimnástica y la electricitat per medi dels aparatos mes adequats, tot conspira allí al mateix fi, al retorn del organisme malalt á las condicions normals. Es un temple ben digne de la deesa Hygiea qu'ha de figurar en lo magnífich atri que dona ingress al establiment.

RAMON E. BASSEGODA

NOSTRES GRABATS

DON PERE BOSCH Y LABRÚS

Veijes la corresponent noticia biográfica escrita per nostre amich don Adolf Blanch.

D. LEANDRO FERNANDEZ DE MORATIN

Unich descendent y d'edat 20 anys, que sobrevisqué á l'insigne hñme de lletres don Nicolau Fernandez de Moratin, mort als 11 de Maig de 1780; D. Leandro, ab tot y la noble alcurnia de sa familia, no conegué més orgull, segons dihuen sos biógrafos en la biblioteca de autors espanyols, que la modesta conciencia de sos propis mereixements.

Nascut en Madrid als 10 de Mars de 1760, segons ell mateix conta, «sortí de l'escola sens haber adquirit vici ni amistat particular ab sos condeixebles; ni havent sapigut may jugar á baldufa, ratlleta ó redolins.

Acabadas las horas d' estudi recollia sa cartera y desde l' escola, de quina porta se veyia sa casa se plantaba ab un salt en ella.»

Son experimentat pare, conegudas sas bonas dots y sa disposició pera lo dibuix, lo colocá de fadri en l' argenteria y joyeria de son oncle don Miguel Moratin, també fácil y elegant poeta; y estimulá per aquest sí be á furt de son pare, continuá cultivant sas aficions literariats; y ab gran sorpresa de dit son pare, qui habia pres part sens resultat en lo concurs poétich que obrí la Academia espanyola en 1779 sobre la *Presa de Granada*, guanyá, l' *accésit* ab lo pseudònim de don Efre de Sardua y Morante.

En semblant concurs en 1782, guanyá altra *accésit*, ab sa *Llissó poética*, ó sia sátira contra los vicis introduhits en la llengua castellana; y trabada després íntima amistat ab lo P. Estala de las Escuelas Pias y ab lo poeta don Joan Anton Melon, prompte doná á conèixer sa molta válua literaria y sa vocació d' autor dramátich, escrivint las primeras escenas de la comedia *El viejo y la niña*.

Morta sa mare y obtinguda la protecció del ilustre Jovellanos, deixá l' obrador d' argenter y passá á Paris com á Secretari del Comte de Cabarrús, aprofitant molt los coneixements que li suministrá lo viatge y entaulant amistat ab lo célebre dramátich Goldoni.

Combatut per difícils circumstancies polítiques y per rivalitats literarias, escrigué en 1789 la célebre *Derrota de los pedantes*, y agravada sa situació económica, sollicitá per medi d' un excelent romans, siquierá un simple benefici eclesiástich al poderós Floridablanca. Lo obtingué, s' ordená de tonsura, y obtingudas algunas millors prebendas del ministre Godoy, conseguí que desvanescudas las dificultats oposadas, als 22 de Maig de 1790 fos representada ab gran aplaudiment en lo Teatro del Príncep, sa comedia *El viejo y la niña*.

En 1732 també en lo Teatro del Príncep fou estrenada sa notabilíssima obra dramática *La Comedia nueva ó El Café* y dedicantse posteriorment ab ardor, mentres sa permanència en Lóndres, al estudi de las obras de Shakespeare, traduhí ab gran pureza sa obra magistral *Hamlet*. Viatjá després per Flandes é Italia, y havent conseguí destinos lucratius, de retorn en sa patria escrigué en 1803 la notable comedia la *Mogigata*, y en 1806 lo *Si de las niñas*, estrenat ab éxit complert en Madrid y en las provincias.

Escrigué després Moratin sa notable obra póstuma, *Orígenes del teatro español*, y sobrevinguts los grans aconteixements polítichs de la guerra de l' independència, tingué necessitat d' expatriarse contrayent llavors molts amistats entre sos compatricis que seguiren igual sort.

Si be retorná á Espanya una volta inaugurada l' era constitucional, residint llavors una bona temporada á Barcelona, ahont estava florent lo teatre; retorná á Paris en 1828, ahont las desgracias de la familia de son amich Silvela li causaren trastorn extraordinari, y allí ja quebrantada desde algun temps sa salut, morí als 21 de Juny de 1828, essent enterrat en lo cementiri del P. Lachaise, entre las tombas de Molière y Lafontaine, del primer dels quals, Moratin, habia traduhit y donat al teatre algunas obras. Son epitafi diu aixís:

AQUI YACE
DON LEANDRO FERNANDEZ DE MORATIN,
INSIGNE POETA CÓMICO Y LÍRICO,
DELICIA DEL TEATRO ESPAÑOL
DE INOCENTES COSTUMBRES Y AMENÍSIMO INGENIO
MURIÓ EL 21 DE JUNIO DE 1828.

LA ILUSTRACIÓ CATALANA unintse al homenatge de la posteritat, al descollant ingeni de don Leandro Fernandez de Moratin; ha volgut reproduhir en sas columnas lo fins are inédit retrato que pintá Goya, y que figura en la galeria de la Real Academia de San Fernando.

LA PROBA DEL ANELL

La bonica composició que reproduhim y que porta l' expressiu títol, *La proba del anell* es un sencill idili, si be sempre repetit, sempre original.

Fetas las esposallas, acaba de rebre la agraciada noya l' anell de prometaje; y á solas, al peu de la tanca ahont tal vegada s' ha despedit de son promés, entre la frondosa arbreda que forma com un march encisador á son entorn, é iluminada pels últims raigs del sol ponent, mira y posa de nou en son dit anular lo prehuat anell, no tan rich per son valor, com per las falagueras é indefinibles esperansas que dú vinculadas.

Mil vegadas, segons queda dit, s' ha repetit aquesta encantadora escena, més sens dupte, encara que sia novament repetida á l' infinit, sempre tindrà aquell caudal inagotable d' inspiració y atractiu poétich, que acompanya als més sencills y ensemps més trascendentals actes de la vida humana.

PORTA PRINCIPAL

DE L' EXPOSICIÓ ITALIANA DE MILAN EN LO CARRER DE PALESTRO

Aquesta fatxada, grandiosa obra de l' eminent arquitecte Joan Ceruti, autor y director de las demás construccions de l' Exposició, te l' aspecte d' un elegant porxo d' estil del Renaixement.

En lo centre sobressurt lo magestuós arch triunfal de 22 metres d' alsaria, sostingut per quatre columnas corintias acanaladas y rematat per un ben entés coronament. En lo cim, figura aislat un gran pendó dels colors italians, (vert, blanch y vermell) y en lo timpan semicircular, será pintada una alegoria del treball.

Los dos cossos laterals presentan sis arcadas de dotze metres de elevació y en los altres dos cossos que s' adelantan vers lo espectador, s' obran altres sis arcadas de la mateixa alsaria.

Tota la fatxada mideix una extensió de 81 metres.

La baraneta ó pretil del coronament general, formada per cercles entrellassats, te interpolats diferents pedestals ab vint estátuas simbólicas de l' industria en sos variats aspectes.

En suma; aquesta fatxada es un elegant y bonich ingrés de l' Exposició italiana, de queensem donar algunas altres noticias á nostres lectors, puix ella, segons diu lo escullit periódich ilustrat que te per objecte donar compte de la mateixa, ha sigut com la bola de neu que ha crescut prodigiosament desde sa iniciativa, mercé als esforços y bon desitj dels italians, desitjosos de que aquesta grandiosa manifestació de Milan, donés una bona y complerta idea del estat d' avansament d' aquell país á que nos uneixen tants llassos de germanó y simpatía.

LO TOCADOR DE PÍFANO

ESTÁTUA DE JOAN EMANUELI

La notable estatua de marbre que reproduhim, obra de Joan Emanuelli, escultor de Brescia, meresqué en 1875 lo premi del príncep Umberto.

Fou presentada en l' Exposició universal de Paris en 1878 y en tan excelent obra es notable la tendència á l' imitació de l' antich estil clássich, obtenintse bons resultats, com efecte de la seguretat de contorns y sencillez dels medis ó accessoris empleats.

Actualment figura aquesta escultura en los salons de la casa del baró Klein, de Viena.

TUFFOLINA

ESTATUA DE MARBRE DE O. TABACCHI

Aquesta original estatua, que representa una banyista al llensarse á l' aigua; desde sa aparició y exposició en Nápol, guanyá universals simpatías y desde luego fou adquirida per lo rey d' Italia.

Es notable sa forma esbelta y sa graciosa actitud, si be contraria algun tant las reglas de l' estática escultórica, y vulgarisada ja tan aventajada obra del escultor Tabacchi, son infinitas las reproduccions fetas de la mateixa en marbre y bronzo que corran en mans de tots.

« A MISSA PRIMERA »

Apenas despuntan los primers albors de la matinada, quant en casi todas las iglesias rurals se celebra la primera missa á la que, á despit del fret, acuden ab las caputxas de bayeta las vehinas de l' encontrada. L' antiga capella romanica encara no ha rebut los primers raigs del sol, y ja las rojencas tintas de l' orient fan destacar lo reixat de fusta surmontat per la creu de ferro y l' antich xiprer del immediat cementiri; trobantse en front la sencilla creu de terme ab relligadas brancas de lloer, tenint detrás las despulladas y altas pollancras que manifestan la proximitat d' algun rieral.

Tal es l' assumpto representat per la bonica composició del senyor Urgellés que reproduhim, y son aspecte agradable en son conjunt, es una fidel reproducció del que sovint pot admirarse en los variats paisatjes de Catalunya.

BARCELONETA — BANYS ORIENTALS

L' establiment de *banys orientals*, establert desde 1872 en la Barceloneta, per don Melcior Gassull, ha sofert successivament tantas milloras, que avuy es un dels més notables d' Espanya y de l' estranger.

Ja en 1876, acreditat son establiment de banys de pila, obtingué lo senyor Gassull una Real Ordre pera la construcció dels banys d' oleatje, habent precedit los millors informes de l' Ajuntament y de la Junta de Sanitat, que calificá lo projecte de *indispensable*.

Aixis es com treballant ab perseverancia, conseguí lo senyor Gassull guanyar terrenos al mar, establint llargas defenses de bloks, de pés cada hu 700 quintars, y assegurat per complert l' espay guanyat al mar, avuy dia encara segueix treballant pera que robustit lo resguart dels bloks, lo mateix oleatje tinga menor forsa en la platja.

Construhida ja desde algun temps una espayosa piscina, al mateix temps escola de natació, avuy son duas las existents, una pera homes y altre pera donas.

De forma circular las duas y de gust arabesch sas galerías, com tot lo demás de l' establiment; mideix cada una 20 metres de diámetro y l' aygua te la profunditat de un metre 50 centimetres. Comunican ab cada piscina dos fileras de cuartos, una alta y altre baixa, pera despullarse y vestirse, tots molt ben acondicionats ab sas corresponents canyerías d' aygua dolça pera rentarse. La cantitat d' aygua d' aquestas piscinas de que donem una reproducció, será en cada una de uns 100 metres cúbichs, y omplertas per medi d' una bomba centrífuga de la casa Alexander germans, que puja 120 metres cúbichs d' aygua per hora, ó sian 2 metres cúbichs per minut, se fará la renovació de l' aygua de cada piscina unas set vegadas al dia.

Las banyeras pera los banys de pila son 46, ab sos corresponents cuartos ben disposats en los de 2.ª y 3.ª classe y ab todas las comoditats desitjables en los de 1.ª; los que per medi d' un corredor, comunican directament ab un terradet restaurant que ofereix un extens y agradable panorama, en termes de que en los dias clars se distingeix fins la ciutat de Mataró. Además aquest establiment conta ab los corresponents banys de xorro y regadora, é hidroterápichs ab pressió de catorze metres.

Lo Restaurant anexe al mateix establiment, profusa y esmeradament servit, disfruta també de la vista antes mencionada; é intermedi entre la part dels banys generals y piscina pera las donas, s' hi establirá un chalet servit per noyas ahont se despaxarán frutas y conservas geladas.

Pera major comoditat dels concurrents, desde lo dia primer de Juliol un ramal exprés de la tramvia los portará mediant abono y rebaixa de preus, fins al mateix interior de l' establiment, parant sota de la gran vela unida al corredor d' espera dels cuartos baixos.

Dita sala d' espera mideix 60 metres de llargaria per 10 d' amplaria y dona entrada á 20 departaments pera altres tantas familias, ab entera separació; tenint també cada aposento dos comparticions enterament separadas pera homes ó donas.

Ultimament tenim de consignar, que s' están fent los traballs pera establir la illuminació eléctrica en las piscinas, y una volta colocada, los banys de nit tindrán tot l' atractiu dels establerts en las pintorescas platjas de Nápol, ahont los resplandors del Vesubi iluminan aquells establiments acondicionats esmeradament y molt concorreguts fins á mitja nit.

Ab tals innovacions y ab las milloras successivament establertas, los *banys orientals* son un establiment que honra moltíssim á Barcelona, únich en sa classe en tota Espanya, essent de notar que pot donar simultánea y cómoda cabuda á mil banyistas; y en lo estranger apenas igualat pels celebrats banys d' Italia, en que segons queda dit dels de Nápol s' uneixen las bellas naturals ab los avansaments de l' art y de l' industria.

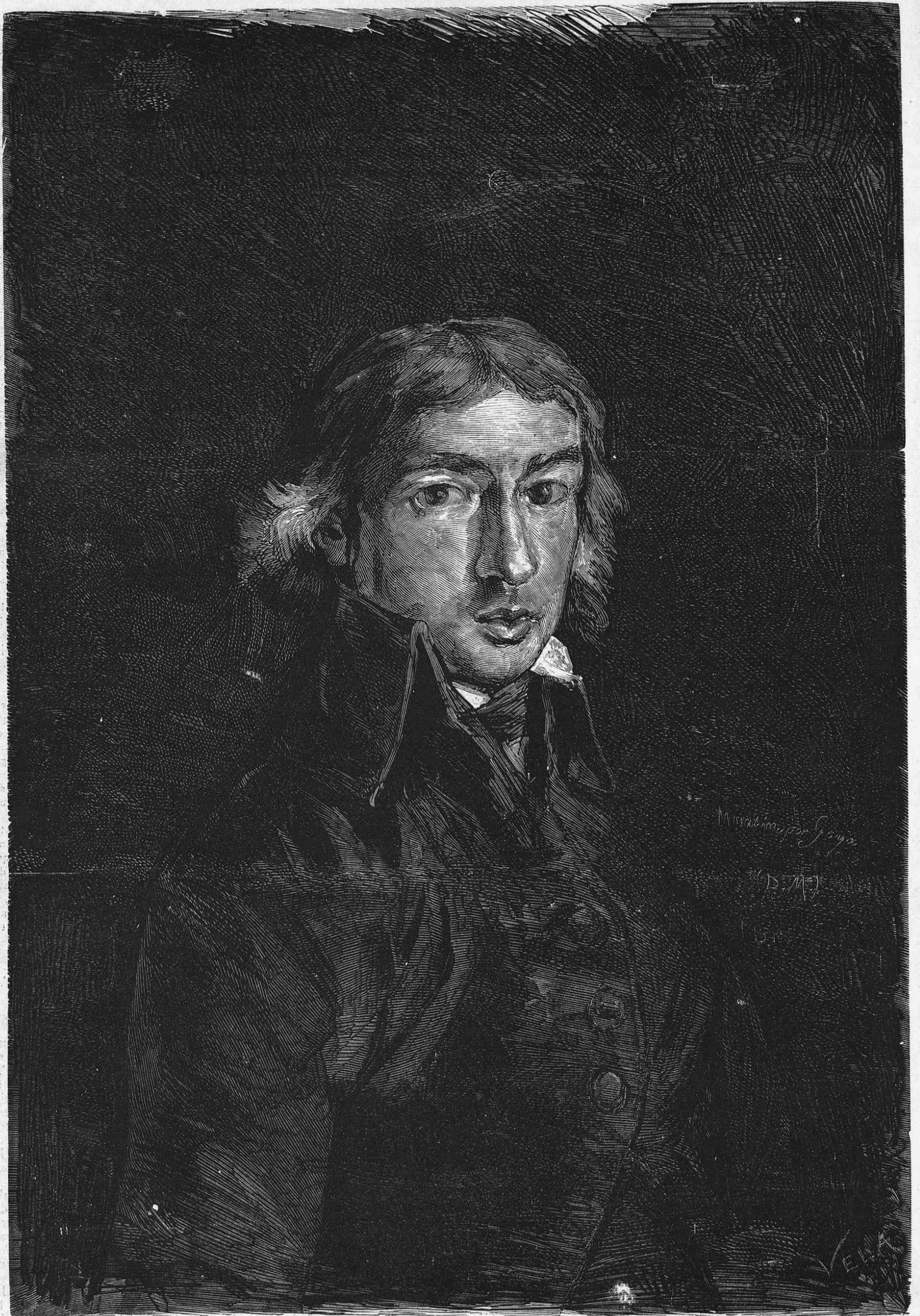
Tenim entés que las empresas de ferro carrils establiran també abonos ab rebaixa pera los concurrents als magnífichs *banys orientals*, y es de celebrar, que aquests, gracias á l' inteligencia y perseverancia del senyor Gassull, que ha recorregut tots los millors establiments de l' estranger pera conèixer sos avensos, se trobin á la altura de tots ells y pogan satisfere una necessitat de tanta importancia pera la higiene, ab tot desembrás, comoditat y regalo.

EDUART TÍMARO.

D. PERE BOSCH Y LABRÚS

HENTRE ls dignes industrials catalans que, no satisfets de haver contribuít ab sa activitat y son talent á expandir lo treball y ls avensaments materials en la esfera particular, han aspirat á aportar á la de la pública opinió l' resultat de sas observacions basadas en l' estudi atent del desarrotillo económic del nostre país, mereix certament singular distinció l' diputat per Vich y president del Foment de la producció espanyola Sr. D. Pere Bosch y Labrús.

Dotat de las qualitats que caracterisan als fills de esta terra, y per consegüent catalá de rassa, no es de admirar que desde sa primera juvenesa s' fes notar, portat per son afany de saber y son esperit progressiu; en los cursos del Institut y l' Seminari de Girona, en qual provincia y vila de Besalú nasqué, allá pels anys de 1827, y que deixant per nous horizons la carrera literaria en que tan bell porvenir li oferian los triunfos ja alcansats y las disposicions en ells manifestadas, vingués á Barcelo-

D. LEANDRO FERNANDEZ DE MORATIN

COPIA D' UN QUADRO DE GOYA, EXISTENT EN LA REAL ACADEMIA DE SANT FERNANDO EN MADRIT

LA PROBA DEL ANELL

na pera dedicarse ab no menys afany al comerç y á la industria, logrant crearse per sa intel·ligencia y perseverancia una posició respectable.

Coneixedor com lo primer de las necessitats del treball en Espanya, venia dolentse, de temps, en lo cercle cada dia mes extens y escollit de sas relacions amistosas, de la desaparició de las petites industrias per efecte de las poch medidades reformas econòmiques que desde la de 1841 s' han anat succehint en nostre país. Feya avinent la falta de protecció en que s' havia deixat llastimosament á la agricultura, motivant son atrás y la rápida disminució de la industria pecuaria pel dret insignificant imposat á las llanas extrangeras. Se queixava de las franquicias poch reflexivament otorgadas en la lley de ferrocarrils, causa de un altre atrás no menys sensible, 'l de las industrias ferreras. Se condolia del malestar de las classes artesanans resultat de las facilitats donadas á la importació de mobles y altres efectes per la empresa del camí de ferro del Nort. Y per fi, veyá 'l senyal del estat precari de la nostra situació econòmica en las grans exportacions de plata y or que s' estavan efectuant continuament de alguns anys á aquella part pera pagar l' exés de las importacions sobre las exportacions y en la afluencia cada dia creixent de aspirants á viure del pressupost, dificultant la acció dels governs y essent obstacle pera arribar á obtenir lo país una administració intel·ligent y honrada.

La ocasió de poder contribuir á portar algun remey á tal estat de cosas ó de evitar nous y tal vegada mes sensibles desacerts, s' oferí al proclamarse totas las llibertats en 1868. Llavors naixqué y fou brillantment realisada la idea de fundar una gran associació ab ramificacions en totas las provincias de Espanya, dedicada á treballar pera 'l veritable *foment* de la producció nacional; associació que, com haven dit en altra part (1), naixqué robusta ja y vigorosa dels consells, sino dels brassos mateixos del inolvidable Güell y Ferrer y que s' inaugurá ab la grandiosa manifestació proteccionista de 21 de mars, en la que prengueren part totas las classes productoras de Barcelona.

Desde llavors, ja com á secretari, primer, ja mes tart com á president, junt ab las digníssimas personalitats que tanta part han pres en la direcció de aquell centre, ha vingut lo señor Bosch mantenint ab fermesa y desarrotllant ab la ploma y ab la paraula 'ls principis que informaren lo programa de desembre en 1868, que aixecá com á bandera de la causa de una protecció decidida y armónica al treball y á la producció nacional en tots sos rams y manifestacions. Lo Foment meresqué prompte per la grandesa de sas miras la mes alta consideració y obtingué las simpatías generals del país.

Res influí en las ideas y conviccions arreladas de Bosch la lamentable escisió produhida en 1876 ab motiu de la direcció ó punt de sortida de la línea de vapors de Filipinas que molts volian pera Barcelona. Sa conducta com á diputat y com á particular y en la presidencia del *Foment de la producció espanyola*, en la que no tardá en succehir á un dels primers iniciadors de aquest centro, lo distingit doctor don Joseph de Letamendi, be y prou eloqüentment ho acredita.

Assiduo á las sessions del Congrés en l' exercici del càrrech pera 'l que fou elegit en janer de 1875 pels districtes segon de aquesta capital y 'l de Vich, pel que obtá, no com á polítich, sino per sa significació econòmica, may ha deixat de apoyar al govern en totas las qüestions del orde polítich y administratiu que no han afectat á la idea de protecció de que ab just títol n' ha fet hasta aquí son exclusiu mandat en las Córts, procurant establir intel·ligencias y estrener simpatías ab los diputats de altres provincias, pera obrar de comú acort en favor dels interessos generals de la producció y de la riquesa, y contrarestant en tots sentits las influencias lliurecambistas. Sos treballs de atracció han estat en aquest concepte dignes de la major estima, y podian haver conduhit á resultats molt favorables pera la causa del país productor, com ho demostran algunas ventatjas parcials obtingudas, á no esser per las exigencias parcials de las lluytas polítiques y altres sensibles contrarietats de que solen aprofitarse ab gran habilitat parlamentaria 'ls dilligents, mes

que temibles, adversaris del nacionalisme econòmic.

Sia com vulga, Bosch, s' ha fet un lloch distingit en las Córts, y mes serian avuy en las mateixas sa influencia y sa representació, á no haver volgut conservar eixa absoluta independència en las qüestions econòmiques, que així com succeheix en lo polítich, se veu que es insuficient pera donar grans resultats positius en la esfera legislativa. Paraula incisiva y fácil y hasta eloqüent en ocasions, inteligencia clara, servida per una felis memoria que li ofereix ab oportunitat los elements que li son necessaris pera donar sólida base y cabal amplificació á sas ideas; lo diputat per Vich s' ha fet escoltar ab interès y respecte desde el primer dia en lo Parlament.

En son discurs de 30 de maig de 1876 sobre 'l conveni entre Espanya y Bèlgica demostrá ja 'ls molts coneixements que poseheix del estat de la producció del país y lo meditat de las disposicions necessaries pera revivar sas forsas productivas. Pero ahont desarrotllá tot un programa econòmic fou en lo projecte de reforma aranzelaria que presentá 'l any següent á la subcomissió de pressupostos. Las petites com las grans industrias, la agricultura, lo comerç, la navegació, res en ell s' olvida, presentant al mateix temps los medis mes indicats pera favorir la exportació de caldos y altres productes, ja concedint ventatjas á las nacions que convinga, sens inferir perjudici á rams determinats del treball y de la producció del país, ja establint lo *drawack* ab lo nom poch exacte de prima de exportació. Posat lo projecte davant del pensament del ministre de Hisenda Sr. Barzanallana, no podia menos de veures que 'l del govern obedia sols á la idea fiscal, mentres en lo del diputat hi palpitava un principi mes ample y mes favorable als interessos generals de la nació, per quant tendia á fomentar lo desarrotllo de la producció en totas sas formas, al mateix temps que á aumentar los productos de la Renda de Aduanas. Presentat com á vot particular y apoyat per son autor y 'ls Srs. Clavijo y Berdugo en la sessió de 27 de juny, doná lloch á un decret en que 's plantejá la qüestió aranzelaria, tant baix lo concepte prácticich com baix l'especulatiu ó científich, iniciant una brillant campanya econòmica en que havian de apagar-se molts vegadas los focs dels contraris, posantlos en marcada divergencia y obligant al govern á acceptar gran part dels principis proteccionistas y á fer declaracions molt favorables á las mateixas ideas.

Acabava de obtenir-se aquest triunfo moral en lo Parlament, además de haverse lograt algunas aislacas reparacions, quan en mitj de una veritable crisió pera 'l treball y á pesar de la suspensió de la rebaixa gradual se decretaren en 17 de juliol disminucions considerables de drets aranzelaris, hasta 'l punt de introduhir seria alarma en industrias de gran importancia, y 's doná calor á las negociacions ab Italia, Austria-Hungria y Fransa. Es á dir que en una ú altra forma havia de venir la rebaixa y havia de venir ab sos corresponents compromisos.

La discussió del conveni especial de comerç ajustat ab Fransa en 7 de desembre de 1877, doná ocasió al tornarse á obrir las Córts en 1878, para que 'l diputat per Vich sortís á la defensa dels llastimats interessos de la producció espanyola. No era la primera vegada que s' ocupava en lo Congrés de la qüestió de tractats; nó per que s' oposés, com digué, á aquesta classe de relacions internacionals, sino per creure que deuen celebrarse en benefici mútuo de las parts contractants, y sols quan, gracias á sabias lleys protectoras, estiga plenament assegurat lo treball nacional. Y 'l tractat ab Fransa era mes important que 'l de Bèlgica, ab tot y haverse compromes en aquest, y per molts anys, totas las nostras tarifas, per la importancia de la producció francesa y 'l major nombre de negocis que fá Fransa ab Espanya. Lo discurs de Bosch feu gran impressió en los mateixos circlos de la Còrt per la altesa de miras que en ell demostrá, així respecte á la producció del país com á son pervenir comercial, per sas judiciosas observacions sobre las tendencias econòmiques que convé adoptar, per la defensa calurosa que feu de las agobiadas classes contribuyents y de las forsas contributivas enervadas ja per las creixents necessitats del Tresor; tot aixó exposat ab valentia, ab convensiment, ab fé sincera sense afany de altre aplauso ni altra

aspiració que la de servir be y lealment al país.

Als pochos dias ja anunciava l' incansable diputat una interpelació sobre la gestió del ministre de Hisenda, ab motiu de la crisió, y presentava un projecte de lley relatiu al comerç y navegació ab Filipinas, de gran resultat pera la marina y la producció peninsular y del arxipelach, en quant tendia á aumentar en aquets la representació dels interessos espanyols davant dels interessos de las casas extrangeras que avuy abarcan la part principal de aquell desuydat comerç. La explanació de la interpelació sobre la gestió econòmica que atragué al Congrés una concurrència de diputats excepcional, tractanse de pressupostos, fou un dels actes parlamentaris mes notables del señor Bosch y Labrús. Lo discurs contenia, es veritat, càrrechs forts, pero justos y procedents. Los ministres 's removian en son banch, interrompint á cada pas al orador; se formá espontáneament una especie de minoria y majoria, y dels dos costats de la Cámara 's llansavan frases aprobant unas ó altres afirmacions. Pocas vegadas s' ha fet ab mes entera en lo parlament espanyol un judici tan abrumador y s' han dit veritats mes severas sobre la marxa econòmica del govern.

Lo ministre de Hisenda 's va alsar irat y descompost perdent per complet sa serenitat y hasta la veu, deixant de atendre als càrrechs que se li feyan y fixantse solament en la forma de ells, que res tenia, encara que dura, de inconvenient ni anti-parlamentaria. La victoria moral va quedar pel diputat proteccionista, y si al final del debat s' hagués posat á votació qui interpretava mellor lo sentiment de la Cámara, no hauria estat gens desairada la part que á aquell li hauria correspost. No era donchs de extranyar que á la premsa lliure cambista li semblés veure renàixer en los actes parlamentaris de Bosch los esforços y propòsits que dava ja per adormits desde 'l triunfo de 1869, alsant lo crit de una exageració y una intransigència desenrahonada, contra la contundent argumentació del defensor de la producció espanyola y que s' admirés de que qui ab tanta autoritat y competencia tractava las qüestions mes trascendentals pera la existencia econòmica del país no portés al mateix temps la veu de algun partit polítich, com si 'ls partits polítichs se preocupessen en Espanya de aquests interessos ab la preferencia que demostran en los pobles mes avansats.

Lo diputat per Vich no s' havia limitat á senyalar los abusos de la Administració en la imposició y cobranza de certs tributs, sino que manifestá la necessitat de posar de acort ab nostras costums y manera de esser las tarifas y 'l reglament pera la repartició y cobranza del subsidi-industrial y de comerç, ja que, segons digué, 'l nostre atrás es tan gran com demostra 'l comerç de importació y exportació que está en relació de 1 á 20 ab lo de Inglaterra, de 1 á 10 ab lo de Fransa y de 1 á 4 ab lo de Bèlgica. Probá, al ocuparse de las reformas aduaneras realisadas pel govern, que així com los acorts de las Córts havian estat, per lo general, favorables al treball nacional, aquelles li havian estat enterament contrarias, aduhint oportunas citas, tant respecte á la marina com referents á diferents articles, quals drets havian suferit notables rebaixas ab motiu de las darreras reformas, com la panyeria, la refinació del sucre y altres. Examinava 'ls pressupostos generals y trobava que en menos de un any havia aumentat lo Deute flotant en 94 millions de pessetas. «Havem exagerat, deya, tot lo possible la tributació; no queda mes recurs que las Aduanas.» Y proposava pera aumentar la recaudació per aquest concepte, la adopció de un sistema armónich y Nacional, que al mateix temps que permetés lo desarrotllo de la producció nacional produhis grans ingressos en la Renda. «La nostra situació, acabava, es poch menos que desesperada, y si molt prompte no 'ns detenim, per medi de solucions patriótiques y elevadas, davant del abisme que s' obra als nostres peus ¡ay de nosaltres! ¡ay de las institucions! ¡ay de la patria!»

Moltas y significativas adhesions se dirigiren de distints punts de Espanya al Sr. Bosch y Labrús ab motiu de la brillant defensa de las classes contribuyents y productoras fetas en sos actes parlamentaris. En lo Congrés s' havia format á son entorn un grupo ja respectable de economistas que acceptavan sas ideas y principis en estas qüestions, pero que á lo millor ve-

(1) Introducció als *Escritos económicos del Excmo. Sr. D. Juan Güell y Ferrer*.—Barcelona, 1880.

nian a disgregar las exigencias polítiques. Las ovacions que rebé a son regres de Madrid foren tan espontáneas com expressivas.

Lo ministre de negocis estrangers de Bèlgica havia presentat inopinadament a la Cámara de aquell país lo tractat de comerç ajustat ab lo nostre en 6 de maig, compromentent pera sis anys l'arancel de 1877 y barrant la columna dels drets extraordinaris y transitoris. Lo govern espanyol abonava al belga 125,000 pessetas per rahó de no haver procedit a las rebaixas graduals que preceptuava l'arancel de 1869, anexo al tractat de aquella fetxa ab Bèlgica, y haver cobrat drets extraordinaris que no consignava 'l conveni de 5 de juny de 1875. L'obstacle de la existencia dels tractats no era donchs tan invencible com se contestava a las peticions dels productors y la indemnizació citada marcava 'l camí que devia seguirse pera recobrar la llibertat arancelaria tan sollicitada. Interpelat ab aquest motiu lo Sr. Bosch al ministre de Estat, obehint a la alarma produhida en los centros productors y que desvanesqué fins a cert punt la explicació que lográ del Sr. Silvela. Los articles compromesos encara quedavan reduhits a curt nombre.

Lo projecte de lley de enagenació y amortizació de bonos fou pel ja calificat per *La Epoca* de gefe del proteccionisme espanyol, motiu de un nou acte justificatiu de aquest títol. En las sessions de 5 y 6 de desembre de 1878 dirigí Bosch fortas censuras al govern per son propòsit de concedir privilegis als deutes que creava y amortisar consolidat, tot a costa de majors gastos, de hipotecar las principals rendas mermant la garantia dels valors que sols tenen la del Estat y extingint deute perpetuo al mateix temps que elevava 'ls amortisables. Se ocupá també de la incautació de fincas pera pago de impostos, calificantla de confiscació, y en general, prenent motiu de la qüestió financiera, penetrant en sas causas entrá de ple en la qüestió económica pera recordar al govern y al país los erros que venen, fa temps, produhint aquests déficits persistents é insoportables que pitjoran la situació angustiosa que experimentem y probant clarament que era insuficient lo projecte pera fer mes solvent al Tresor allunyant la necessitat de acudir de nou al crèdit que agravaria mes y mes lo crítich de las circumstancias a que 's tractava de ocorre.

La proposició presentada pel Sr. Moret en la sessió del Congrés de 21 de novembre de 1879 pera que 's declarassen lliures de drets de Aranzel y transitori 'l blat y la farina y demes cereals y llegums compresos en las partidas 228, 229 y 230 del Aranzel de Aduanas sometentlos a un dret en balansa de una y de mitja pesseta respectivament pels 100 kilógramos, hagué de esser rebujada per 98 vots contra 14, després de un animadíssim debat en que prengueren part important los principals oradors proteccionistas, especialment catalans, entre 'ls quals descollá Bosch, tractant com sempre la qüestió baix lo punt de vista nacional y senyalant la veritable causa de la crisis que 's proposava 'l diputat lliure-cambista curar ab remeys pitjors que la malaltia. «Lo que es en Catalunya, digué, hi ha hagut una collita regular, y per aixó la crisis es menos terrible; 'ls agricultors fan en sas terras molts mes traballs que en altrás épocas, y alguns obrers dels pobles que no tenen jornal en las fábricas lo tenen en lo camp y al í viuhen.» Y anyadia: «Catalunya creu mes convenient gastar 100 en el interior que 80 en l'extranger.»

Mes endavant, al discutirse en la sessió del 17 de desembre del mateix any la proposició de lley declarant lliure de drets lo material necessari pera la conducció de ayguas a Santander demostrava 'ls inconvenients trascendentals de aquesta classe de franquicias pel desarrotllo de la industria metalúrgica y la necessitat de que respecte a obras públicas s'obligue als constructors a adquirir tot lo material en lo país, concedintlosi una subvenció molt superior a la que en altre cas se 'ls hi pogués otorgar.

A conseqüencia de una pregunta feta al ministre de Estat en la sessió del Congrés de 13 de janer sobre la situació en que 's trobavan las negociacions ab Inglaterra y 'ls Estats Units, aixis com respecte a las dificultats que oferia Fransa pera la renovació del conveni de 8 de desembre de 1877, a lo que havia contestat lo comte de Toreno que 'ls tres assumptos estavan en vías de tramitació que no 's podian dir des-

favorables, cregué deure fer lo Sr. Bosch algunas atinadas observacions sabre aquest punt important al govern, demanantli en primer lloch que tingués present la situació apurada de la industria, de la marina, de las classes artesanias y la no gens próspera de la agricultura, la prudencia de que en lo particular nos donava exemple especialment Alemania y que 's tingués en compte que al concedirnos Fransa la rebaixa de 6 rals per hectólitre de vi, no va esser pera fer concurrencia als vins nacionals, sino pera suplir una necessitat, atenent a la conveniencia del país. Lo ministre oferí tenir molt en compte las observacions del Sr. Bosch y Labrús.

Gran sensació feu en la opinió pública la adjudicació dels ferrocarrils del Noroest al representant de varias companyias extranjeras Mr. Donnon. A mes de la garantia del negoci, la qüestió era de la mes alta trascendencia nacional. Teniam ja en poder de empresas extranjeras las minas de Riotinto, Almaden, Almeria y Bilbao, 'ls ferrocarrils del Nort, del Mitjdia, Pamplona y Barcelona, las societats de Crèdit denominadas Banch Hipotecari, Crèdit moviliari, Banch de Castilla y hasta la societat del gas de Madrid y varias companyias de assegurances, y 's tractava de adquirir los ferrocarrils andalussos y 'l de Malpartida a Plasencia, de manera que cedint los del Noroest la mes important, sino tota la extensió dels nostres ferrocarrils, anava a parar a mans de extranjer. Ja avans de tractarse aquesta qüestió en lo Congrés, la benevolencia del govern ab los interessos extranys, que ab tant perjudici de la agricultura explotavan en la provincia de Huelva la calzinació dels minerals de coure, havia donat ocasió al zelós diputat per Vich de senyalar-se en la sessió de 23 de janer per sas tendencias essencialment nacionals, recomanant al govern que, en compte de subordinar als interessos de una empresa industrial los de una gran comarca agrícola, procurés armonisar, com es possible y fan las demés nacions, los interessos agrícolos ab los industrials.

Vingueren per í las sesiones de 11, 15, 16 y 18 de mars en que aixecá Bosch molt alta la veu del interés nacional, fulminant contra las irregularitats administrativas, a propòsit del assumpto del Noroest, las mes enérgicas y fundadas censuras, demostrant que 'l mal venia de lluny y que las arrels eran mes fondas y extesas de lo que tal vegada alguns ignoravan. En lo govern, en la majoria, en las oposicions, en totas parts queyan com massa feixuga de plom las duras veritats y 'ls cárrechs aplastadors del diputat proteccionista. Lo president del Congrés no deixaba de ma la campaneta, interrompint a cada pas al orador y sostenint ab ell llarchs diálechs. Pareixia molestar lo que no era sino 'l ressó fidel, elocuent, acusador de la opinió del país que treballa y contribueix. Aixis es que 's restrenyí la interpelació donant pera peu pera que 's presentés un vot de censura. Pero ja l' independent y ferm diputat havia conquistat un títol mes a la gratitud del país lo qui no tardá en demostrarli ampliament en lo dinar del teatro del Circo de 30 del mateix mars, que tingué la importancia de una veritable manifestació y ab quin motiu s'ostenta 'l triple lema de *patria, moralitat, protecció*.

Als pochos dias, ó millor a las pocas horas, tornava ja Bosch a ocupar son lloch en lo Parlament pera pendre part en la discussió dels pressupostos de Cuba, en las sessions de 2 y 3 de abril. Tant la qüestió aranzelaria com la general económica y la financiera foren tractadas ab gran seguritat pel digne diputat proteccionista, qui tingué l'acert de conciliar, a satisfacció dels diferents interessos antillans y peninsulars, la qüestió del cabotatge en sas relacions ab la industria del sucre. Andalussos y cubans estigueren conformes ab las solucions proposadas en aquest punt pel diputat catalá. Entrentant presentava un article adicional al art. 14 del projecte de pressupostos de Cuba, al objecte de limitar la facultat dada al govern de contractar ab casas extranjeras pera la negociació de billets hipotecaris garantisats per la renda de Aduanas de aquella isla; prenia part en la reunió de diputats, pera tectar de conservar la importació de las farinas nacionals a las provincias antillanas y demanava ab vot particular, la supressió del milió de pessetas que gravava la fabricació de la sal en lo pressupost de 1880-81; que 'ls 166 milions que 's pressupos-

tavan per contribució de inmoebles, cultiu y bestiar quedés reduhits a 158 milions, essent la cuota máxima exigible pel tresor la de 20 per 100 sobre la utilitat líquida imponible, y que la partida pressupostada en 82 milions de pessetas per drets de importació de Aduanas s'elevés a 102 milions, mediant una reforma completa de la legislació aranzelaria ajustada a las 4 bases fonamentals que proposava y resumian son criteri económic en aquesta qüestió capital.

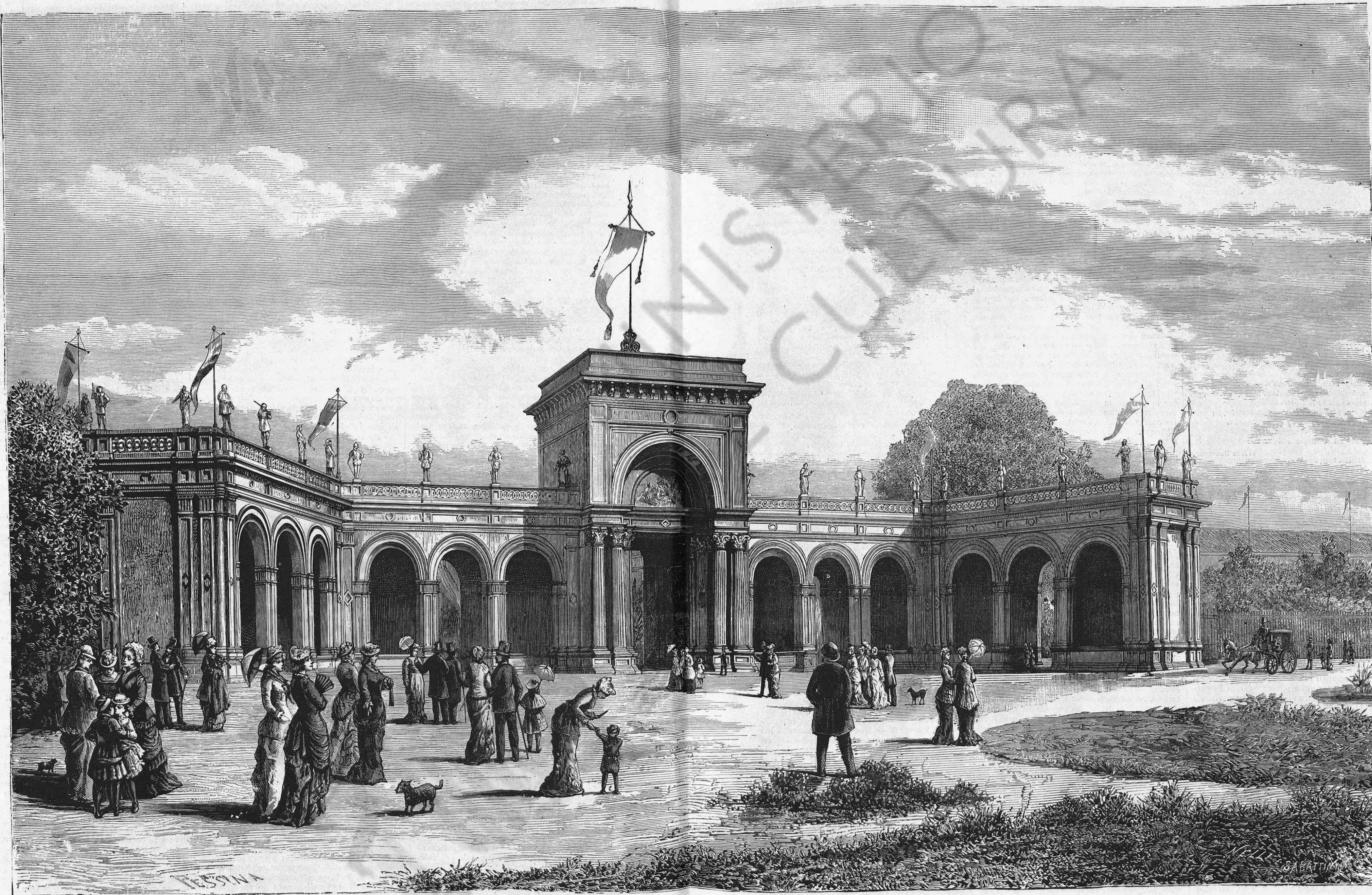
No 's pot dir que la solució que tingué la ruidosa campanya dels diputats castellans respecte al article 8 dels pressupostos de Cuba fos un triunfo pera 'ls proteccionistas, com donaren a entendre 'ls partidaris del lliure-cambi; pero si que hi va haber moment en que estigué a punt de esser derrotat lo govern en aquesta discussió purament económica. L'exemple 's doná, de que, separat de la política, podian sostenirse units y compactes los element productors davant del element oficial secundat pels esforços dels lliure cambistas. A la veritat, la qüestió no era tan sols de protecció ó lliure-cambi, com digué en son discurs lo Sr. Bosch y Labrús, sino de llegislar pera Cuba espanyola ó pera Cuba independent; «pero si 's vol que sia de protecció,» afegia terminant de bella manera, «sia en bona hora: llavors, per confessió dels nostres adversaris, protecció significará patriotisme; será sinónim de patria, será sinónim de integritat nacional.»

Tampoch havia de faltar la paraula de Bosch al discutirse 'l pressupost de ingressos, pera fixarse, en son discurs de 3 de juny, en lo quantió tribut que s'exigeix a la riquesa territorial, demostrant que Espanya y Servia son los paissos que pagan mes per tributació directa que per indirecta, defensant a las classes rurals y senyalant las causas de la disminució de la població agrícola. Una vegada mes acreditá 'l Sr. Bosch que no sols se preocupa seriament de la qüestió aranzelaria si que també de tot quant tendeix al mellorament de la pública riquesa en sos diverses manifestacions. Als quatre dias, aixó es en la sessió del 7, s'alsava novament pera tractar de la contribució de subsidi industrial y de comerç, impugnant lo reglament per sa distribució y cobransa, pels grans inconvenients que en la práctica oferia y fent atinadas observacions pera que en lo nou reglament se tinguessen en compte.

La ferma y sostinguda campanya del diputat proteccionista en favor de las classes treballadoras y contribuyents tingué un digne coronament en lo discurs del 10 del mateix juny, ab la brillant defensa que feu de son vot particular sobre Aduanas. En aquest terreno, en que tan alta tenia posada sa competencia, no estimaren convenient atacarlo de front sos adversaris económichs, procurant sols desautorizarlo com a representant dels element productors; ab lo que no feren mes que donar lloch a una protesta tan viva com honrosa pera 'l diputat catalá que acabava de donar notabilísima mostra de la extensió de sos coneixements en semblant materia y de la justesa y elevació de son criteri económic.

Encara al posarse a discussió a tota pressa en la sessió del 18 lo tractat ab Austria-Hungria, que no havian tingut temps de conèixer los interessos per ell afectats, hagué de oferirsili ocasió de eixir altra vegada a la defensa del treball nacional.

Interminable fariam aquest escrit si haguessem de mencionar tots los actes económichs del diputat per Vich, dintre y fora del Congrés; entre 'ls que mereixen no obstant particular distinció 'ls discursos pronunciats en las informacions llanera y naviera de novembre de 1879 y maig de 1880, combatent en tots los terrenos als adalits mes significats del lliurecambi en Espanya; en lo banquet de teatro del Circo a que ans nos havem referit; en la inauguració de las conferencias sobre arts y oficis que tingueren motiu en la sala del Foment de la Producció Espanyola, en la manifestació proteccionista del teatre de Gracia y molt especialment en la gran manifestació que acaba de tenir lloch en aquesta capital, a iniciativa del *Foment de la Producció Espanyola*, y en tants altres actes com li han donat motiu de exposar son programa económic en lo que, segons un periodich de la Cort, referintse a la discussió dels pressupostos de Cuba, «se descubreix algo mes que proteccionisme; s'hi veu un espanyolisme

PORTA PRINCIPAL DE L' EXPOSICIÓ ITALIANA DE MILAN EN LO CARRER DE PALESTRO

elevat, tan digne que no es posible mereixca en son fondo censuras ni hasta de sos mateixos contraris en escola.» No obstant lo qual, las exigencias del partidisme economista volen que represente la part mes exagerada de la escola proteccionista.

Sia com se vulga, lo qui, algunas vegadas sol, molts perfectament secundat, y sempre apoyat pel aplauso y la simpatia del pais productor, ha estat constantment en lo lloch de combat que 's senyalá al admetre 'l cárrech de diputat de la nació y s' ha conquistat un nom respectable en lo Parlament espanyol, servint ab complet desinterés y sens vanagloria á la causa del treball y de la riquesa, no pot personificar altra cosa que 'l sentiment general de las classes activas y productoras, la veritable opinió del pais que es la que deuria prevaléixer sempre sobre todas las lluytas, sobre tots los interessos de la nostra política.

AD. BLANCH.

Barcelona 27 de Juny de 1881

EN L' ALBUM DEL MONASTIR DE PEDRA

De Pedra jo 'us diré las maravellas,
que jo so 'l trovador de las montanyas:
entre l' agre rocam de penyas nuas
una Alhambra de boscos y cascadas;
salzeredas inmensas per llarchs segles
guardant, verges de sol, frescas ubagas,
valls d' esmeragdas; degotalls de perlas;
llachs adormits entre sas onas blavas;
silencis misteriosos, y estruendosas
furents tempestas; terratrémols d' ayguas;
cavernas tenebrosas; negras grotas
com sols lo bardo florentí somiava;
nits de cel blau ab una mar d' estrelas;
jorns esplendents de ruelas soleyadas;
esbarts d' aucells, que semblan flors que volan;
sospesos nius de colometas blavas;
abymes que 's perden entr' abymes sens fondo;
rius que 's despenyan en bullents onadas
y allá dalt, en la llar del antich monjo,
la patriarcal familia dels Muntadas.

VÍCTOR BALAGUER.

Monastir de Pedra 8 setembre 1880.

LAS VERDADES POÉTICAS

DEL SR. PALAU

La publicació d'aquestas poesias, que recentment acaban de valer á son autor una entusiasta ovació en l' Ateneo de Madrid te bon xich mes d' importancia de la qu' acostuma á tenir la publicació de una colecció de poesias en nostres temps, en los que, gracias á una activitat y abnegació, certament dignes de millor causa, los poetastres de todas edats y condiciones no 's donan punt de repós en fer conèixer del públich sas desgraciadas concepcions. Bo es que baix aquest respecte se fixe l' atenció de nostres lectors y 's decidescan á llegir l' obreta de que parlem, si es que ja per endevant no la tenen coneguda, com presumim qu' ha de succehir á molts, per haber sentit recitar magistralment á son autor, las quatre poesias únicas que componen la colecció. Ab ellas lo senyor Palau ha vingut á posar de relleu lo perfecte maridatge en que poden y dehuen viure á la vegada la ciencia y la poesia.

Qu' aquest enllás no es una *contubernia*, com no manca qui ho ha afirmat, sino una unió de las mes llegítimas que 's poden concebir, ho prova plenissimament lo senyor Palau en la composició *La poesia y la ciencia* que serveix de prólech á la reduhida colecció de que parlem. Y si 'ns hem de felicitar en aquest punt del éxit obtingut per lo senyor Palau escusat creyem dirho, puig qu' ab ell ve á realisar l' altíssim destino que ja en 1834 habia assignat á la poesia l' insigne historiador dels girondins. En efecte fou Lamartine, aquesta ánima esencialment poética y delicada, lo qui ja en aquell temps sapigué ovirar, los camins que debia seguir la poesia en nostre sigle, si es que volia rehabilitarse en lo concepte públich, després del descrédit en que la feren caurer las ideas y sentiments que caracterisaren als governants del primer imperi. Y pera fer bonas las paraulas de Lamartine al exclamar «*La poesie sera de la raison chantée, voilà sa destinée pour longtemps*»

vingué Quintana y ab sa magnífica oda *A la invencion de la Imprenta* feu la mes acabada demostració del teorema sentat per aquell ilustre mestre de la poesia.

Admesa ja la rahó de ser d'aquest género de poesia lo senyor Palau, mes que ningú debia consagrarli 'ls fruys de sa reconeguda inspiració; lo senyor Palau, qu' es un aprofitadíssim enginyer, ha tingut ocasió per la índole especial de sa carrera de penetrar en los secrets mes amagats de la ciencia y extassiat devant de la grandesa que revesteix la resolució de sos mes atrevits problemas, ha sentit palpar son cor ab lo ritme candenciós y armónich de la poesia y ha sapigut trobar á aquesta allí ahont pe'l concepte de molts no debian existir mes que fórmulas secas y descarnadas, del tot impropias pera cap género d' inspiració. ¡Magnífich resultat que sols pot compararse al que mes d' una vegada deu haber conseguit lo senyor Palau en l' exercici de sa professió al descobrir los preciosos metalls que permaneixian enterrats en los terrenos mes ferestechs y de tot punt inaccesibles á cap clase de conreu.

Afortunada ha de considerarse la Poesia per haber sapigut trobar la fórmula de caracterisació que la peculiarisés en lo sigle XIX, sigle que si ja no fos gran per los molts avensos que durant ell han conseguit tots los rams del saber, ho seria per las grans aspiracions y pels grans ideals á que responen los fets mes culminants de sa brillantíssima historia. En aquest punt la poesia, y molt particularment la poesia del senyor Palau, ha sapigut guanyar la ventatja á todas sas germanas especialment á l' Arquitectura que desconeixent per complert l' esperit del sigle en que vivim, camina á la ventura sens saber proporcionar un sello distintiu que caracterisi sas obras en l' avenir, á no ser que 's tinga per tal lo mal entés eclecticisme, testimoni irrecusable d' insuficiencia, ab que han projectat sas construccions nostres artistas moderns y que traduhit al llenguatge vulgar no significa mes que una confusió llastimosa é inconvenient de todas las edats, de tots los estils y de todas las escolas. L' Arquitectura, mes que cap altra de las bellas arts, estava cridada á singularisarse en lo sigle XIX, per los nous sentiments ab que aquest aparegué informat, per las novas institucions á que son esperit doná origen y per las numerosas y desconegudas necessitats que 's derivaren de tals sentiments y de tals institucions.

Naturalment qu' aquesta manera de considerar á la poesia ha de ser molt á propósit en determinadas circunstancias pera que'l poeta, no sabent evitar l' exageració, deixi de manifestarse com á tal pera convertirse en un vulgar versificador hábil, tot lo mes, pera metrificar mes ó menos correctament las que la ciencia proclama avuy com á veritats de tot punt inconcusas. Aquest defecte que senyalém debia oposar, al poeta que no sapigués sortejarlo ab acert, innumerables dificultats y aixó fou precisament lo que succehi al gran Lucreci, poeta d' indisputable mérit, ja que en son poema *De Natura rerum* no sabentse sustraure á la pernicioso influencia qu' en ell debian haber exercit las doctrinas d' Epicuro, després de cantar en magníficas tandas de versos las grandesas naturals de la creació, y concedint una exagerada importancia als procediments analítichs acaba per entregarse en brassos del ateisme mes groser y desconsolador. Baix aquest concepte lo senyor Palau pot felicitar-se d' haver sigut molt mes afortunat que l' ilustre poeta llatí; ni un pensament que pugui ser incompatible ab la mes depurada ortodoxia s' ha de trobar en ellas y la existencia del Ser-Suprem, com mes controvertida mes afiansada, s' hi troba consignada de la manera mes ostensible.

Tot lo que venim dihent, com se comprendrá, fa exclusivament referencia al esperit ab que venen informadas las *Verdades poéticas*; atentinós ara al valor literari de las mateixas, menos debem encara escasejar nostres elogis al senyor Palau per la manera acertadíssima com ha sabut portar á bon terme la seva obra.

La Poesia y la Ciencia, que ja habem citat anteriorment, es sens dupte la composició mes important de las *Verdades poéticas* ja que sembla la escullida per lo senyor Palau pera imposar á sos lectors en lo género de poesia que 's proposa pagar; pera aixis conseguirlo, l' poeta presenta á la *Poesia* pujant pensosament la montanya de Léucade decidida á consumir en ella l' mateix sacrifici ab que va immortalisarse l' in-

signe sacerdotisa de Lesbos, y una vegada arribada al cim exhala en sentidíssima queixa tot lo dolor de que se sent possehida per lo menyspreu ab que la tractan los fills del sigle XIX; la *Ciencia* la sorpren en lo precís moment qu' anava á realisar sos funestos propósits y l' hi senyala las novas fonts d' inspiració ahont ha d' acudir pera respondre á las novas aspiracions y als nous desitjos qu' alimentan los homes de nostres dias, termenant tan poética escena ab una estretíssima abraçada que dona la *Ciencia á la Poesia*, perfecte simbolisme de que 's val lo senyor Palau pera donar á comprendre lo pensament qu' ha presidit en sas composicions.

Lo senyor Palau fa parlar á la *Poesia* uns sa-fichs de lo mes correcte que coneixem que coadjuvan admirablement á la caracterisació del personatge per ell descrit al plorar la destrucció de las aras ahont fins avuy s' habia encensat á l' infortunada deesa. En cambi posa en boca de la *Ciencia* uns folgadíssims endecassílabos, que per ser libres ho acaban de ser mes, perfectament á propósit pera dar idea de la magestat de tan augusta senyora; especialment aquella serie de versos que comensa:

Canta la seleccion de aves y flores
que es un himno entonar á la belleza,
copiosa fuente de vital progreso
fecunda ley que hasta el reptil acata

y acaba ab un calorós elogi als héroes de la ciencia en nostres dias, Edison y Graham-Bell y l' Pare Secchi:

que en el cielo vivió desde la tierra
y hoy en la tierra vive desde el cielo;

Nordenskjold y Livingstone, nos encanta per sa grandesa en mitx de la mes ben compresa sobrietat.

La oda á la Geología, aquesta ciencia, que segons lo senyor Palau, ha convertit al home en Neron

pues, rasgando los velos de su madre,
sus entrañas has hecho que taladre
para ver el lugar donde ha nacido

no te á nostre entendre altre defecte que l' de no apareixer son títol suficientment justificat per mes que son autor, pot ser sentint lo que nosaltres ara l' hi dihem, haje dedicat exclusivament á la geología 'ls últims versos de sa inspirada composició. Sia com se vulga no deixa ella de ser altament apreciable y de tal manera que, segons nostre modo de veure, bastaria per sí sola. pera fer la reputació de poeta del senyor Palau. Es un cant inspiradíssim aixecat á la creació, pero tal com s' explica avuy per los descobriments moderns de la ciencia, describint minuciosament las diversas fases de son proces evolutiu desde 'l grándios moment en que Deu va cridar á la terra ab veu de tro y aqueixa sortí de las tenebras del caos, fins á la terrible catástrofe del Diluvi ab que l' home fou castigat per sa ingratitud. Per gran que sia aquest assumpto de sobra se comprendrá lo esposat que ha de ser pera l' poeta qu' intente tractarlo baix los punts de mira ja anunciats, ja que ha de constituhir per' ell una de las dificultats de mes cuantía, lo prosaisme en que molt fàcilment pot degenerar una relació rigurosament científica dels fenómenos naturals. Qui com lo senyor Palau haja sabut evitar aquest escoll be pot titolarse poeta en tota l' extensió de la paraula; avaloran ademes la composició, la dicció castissa y elegant ab que l' autor expressa los conceptes, si be aquesta cualitat domina en todas las obras de tan distingit poeta, y la verificació sempre robusta y grandiosa que s' exigeix en lo género de composicions á que pertany l' oda *A la geología*.

Potser no estiga á l' altura de las duas composicions anteriors la denominada *el Rayo*, escrita en robustíssimas décimas en que son autor canta las diversas aplicaciones que l' ingeni del home ha sabut traure del fluit eléctrich, subjectant y fins educant al llamp, aquest terrible element de destrucció que tant habia arribat á espavordi á nostres antepassats. No es aixó dir que en aquesta obra no s' hi troban tochs vigorosos, imatjes brillants, pensamientos de primer ordre propis pera revelar de primer moment la musa del senyor Palau; pero es precis qu' ho diguéim: lo metro empleat en aquesta composició nos sembla inconvenient y del tot improp-

pera 'l género de composicions que 'ns presenta son aventatjat autor. Lo senyor Palau, qu' es un poeta de grans recursos, no te necessitat de acudir á la música del consonant, que per nosaltres es música celestial, pera apoderarse de l' atenció de sos lectors y aquesta es la principal qualitat que fa tolerables las décimas en nostres dias, per mes qu' ab tal metro hajen escrit algunas de sas composicions poetes dels mes ilustres, no sols entre nostres contemporanis sino també entre los que varen precedirnos.

Al polo Artico va dedicada la última de las composicions de la coleccioneta y be pot dirse qu' ab aquest motiu nostre autor ha escrit un verdader cant épich, en lo que ab la forsa poética que 'l caracteriza, descriu lo marvellós y espléndid panorama d' aquellas apartadas regions. Tot lo que 'ls exploradors de las mateixas descrihuen minuciosament en sos viatjes, aquells magnífichs efectes de llum, los témpans derivant magestuosament per la superfície de aquells mars, las espléndidas auroras boreals, las plujsas eléctricas, aquellas nits continuadas, flors diminutas com si no tinguessen altre objecte que revelar l' existencia d' una flora austral, las focas ab sos cants plens de tendresa tot ho ha posat á contribució lo senyor Palau al escriure aquesta magnífica página de poesia. No volém insistir en ella ni parlar dels numerosos pensaments en que abunda tota l' obra perque allargariam molt mes del que desitjem aquesta nota bibliográfica; lo lector mes que nosaltres sabrá apreciar degudament lo mérit d' aquesta poesia com lo de los demes que componen tan apreciable colecció.

Heuse aquí, si be mol reasumits, las principals qualitats que fan recomenables las darreras poesias del senyor Palau; que en ellas s' hi han de trobar defectes es indubitable puig tampoch han pogut evitarlos en sas obras los mes capdals ingenís. Ab tot y aixó tenim per segur que 'l capítol de cárrechs que baix aquest concepte podria ferse al senyor Palau habia de estar mol distant d' ofuscar lo mérit de tan distingit poeta. ¿Qué hi fa que entre aquell doll d' imatjes y pensaments brillantíssims n' hi hajan de tan pobres com á aquest que posa en boca de la Ciencia dirigintse á la Poesia:

con hilos del telégrafo reemplaza
las ya insonoras cuerdas del salterio

ó be que se l' hi ocorre suposar ab tanta falta de poesia com de verosimilitut, en sa oda *Al Polo Artico* qu' aquest essent

..... diamantina joya
con que remata el eje de la tierra

vulga parmaneixer desconegut per por de que

... en su ardiente afan de robo
sobre tí caiga el hombre como lobo
que á la presa se aferra:

y que en la mateixa oda incorre en repeticions d' un mateix concepte com es preguntar pel mar libre que se suposa ha d' existir en aquellas regions, en duas estancias diferents, per cert no molt llunyanas l' una del altra? Ni per aixó, ni per no haber sabut eliminar de sa poesia *El Rayo* la décima que la termena ha de deixar de considerarse al senyor Palau com á un dels mes distingits poetes de Catalunya.

B. AMIGÓ.

SANT BERNAT

Lo bon Jesús en la creu
en cada má té una rosa,
una rosa en cada peu
y al costat la més hermosa.

En la rosa del costat
sovint s' hi posa una abella;
l' abella n' es Sant Bernat,
¡quí pogués posarshi ab ella!

Allí trobava la mel
que en ses obres ha deixada,
entrant y sortint del cel
per cixa porta sagrada.

JASCINTO VERDAGUER, *Pbre.*

9 del mes del Cor de Jesús, 1881.

L' ACABAMENT D' UNA NOVELA

I

CAP al tart d' un dia d' estiu s' estava 'n Guillém assentat al devant de sa taula ab la ploma á les mans; feya quatre hores que bregava y per més que se expremia 'l cervell no 'n rajava cap idea que valgués la pena d' escriurela. Tot d' un plegat en Guillém s' alsá de la cadira, mirá 'l relotje, llena la ploma al demunt de la taula, y, acostantse al balcó, anava dihent tot baix:

—Es cosa vista: no podré sortir del pas, á no venirme l' ajuda del Esperit Sant. Y tornaré 'n Ramon á demanarme 'l compliment de l' antiga prometensa y hauré de repetir un' altra vegada la mateixa excusa, y ell se 'n anirà altre cop ab les mans á les butxaques tot rondinant y fent judicis temeraris sobre la meva formalitat y jo 'm quedaré ab la pena de no poder complaure al bon amich, com fora 'l meu intent.

Tot just acabava de ferse aquestes reflexions quan lo criat trucá á la porta de la cambra y anunciá la visita de 'n Ramon. Aquest entrá sens esperar resposta, y després de saludar á son amich, s' assenta cómodament, pren una pipa de les que hi havia escampades pe 'l demunt de la taula, y tot umplintla, comensa á parlar:

—T' haig de dir una pila de coses.

—Ja escolto, —va fer en Guillém tot acostantshi y seient al costat de 'n Ramon.

—Primerament: al teu escuder li advertirás que quan vinch aquí no hi vinch pera fer *antesala*, que....

—No digas mes; hi havia pensat avans de que obrisses la boca.

—Segonament: fa una eternitat que 'm vas prometre una novela pera publicarla en la revista de ma digna direcció, com diuen los poetes que m' umplen diariament la cistella dels papers inútils. ¿Está acabada aquesta obra?

—Encara no.

—Digas que será l' obra de la Seu.

—Será lo que vulgas, pero no es pas que jo no tinga ganes d' acabarla.

—Ja es histórica la ditxosa novela.

—No, fill, no; es de costums.

—Sí, de costums excepcionals, que deya no sé qui.

—Dies há que no t' havia vist tant de bon humor.

—No es estrany; d' ensá que 'm serveixes y 'm complaus ab tanta puntualitat...

—¡Ala! ves tirant.

—Es clar, home; com que tinch rahó...

—Per aixó cridas.

—Mira, ja he fet lo meu pensament.

—Que será enginyós, essent teu.

—Cada dia vindré á amohinarte fins que t' hajas sortit del compromís.

—Així tindré 'l gust de veure't més sovint.

—¿Ah, sí? donchs no vindré; t' enviaré un xicot de la imprenta deu cops cada dia.

—Calla, home, calla; si 's pot dir que la novela ja está feta.

—¿Y donchs per qué 'm fas enrahonar tant?

—Quan t' enfadas una mica 'm cau bé á les orelles lo sentirte.

—Bé, ¿es vritat que la tens llesta?

—No hi manca més que l' acabament.

—Donchs pósalhi.

—Temps há que ho procuro pero no m' acut.

—Així es com si no 'm diguesses res.

—¿No veus que 'l meu cap s' ha tornat com un suro? Jo crech que ja no es capás de pensar res.

—¿Donchs qué pensavas quan t' he vingut á des-torbar?

—Pensava en tú.

—Gracies; si t' haig de creure hi pensas tot lo dia, perque sempre que vinch me surts ab la mateixa.

—No es tot lo dia, pero algunes estones.

—Sí, quan no 't recordas d' ella, ¿eh?

—Justament; quan no 'm recordo d' ella es pera pensar en tú.

—Es una manera delicada de dirme que no hi pensas may.

—¿T' has figurat que l' amor me té dominat fins al extrém de no deixarme ocupar en altra cosa? No tant, fill, no tant; encara estich bé de seny, gracies á Deu.

Mentres deya aquestes darreres paraules en Guillém va encendre 'l llum de gas que penjava del sostre. Després agafá una pipa, la umplí sens dir ni un sol mot, y durant una curta estona callaren los dos amichs, no sentintse en la cambra més soroll que 'l que feyan aquets xuclant en les pipes. Passat un moment torná á armarse la conversa.

—Jo encara m' en aniria descuydantme lo principal,—digué 'n Ramon.

—¿Qué es lo principal?—preguntá 'n Guillém.

—Un encárrech que m' ha fet la teva amiga..., la teva hermosíssima amiga.

—¿De qui 'm parlas?

—Com si pogués parlar de cap més... De la senyora Mercé Pinadell.

—¿Y perqué es amiga meva?

—¿Qué 'm dius á mi? Perque sí.

—Lo mateix que teva.

—¿Tant de bo!

—No pots obrir la boca que no mossegues á algú.

—Jo no la mossego; has d' entendre lo que dich y no m' has de suposar intencions qu' estich ben lluny de tenir. M' esplicaré: ¿Vols fer una posta que si jo li dich que sa neboda 'm te 'l cor robat, me fa treure á puntades de peu de casa seva?

—Y jo l' hi he dit...

—Tu no l' hi has dit perque no t' ha donat temps de ferho; prou ho va conèixer al primer dia... Pero deixemho córrer tot aixó; l' encárrech de la bella dama es lo següent: diu que temps há que no t' ha vist, que ja t' anyora, que sembla que la tingas aborrida, etcétera, etcétera, y per consegüent espera que li farás l' honor de tornar á visitarla més sovint; aquesta es la comissió ab s' ha servit honrar-me la bellíssima donya Mercé, ta discreta amiga y molt senyora meva.

—Ho torno á dir: molts dies há que no t' havia trobat tan felis.

—Es que 'ls negocis me van bé, home.

—Y molt que me 'n alegro.

—Gracies, home, gracies.

Passá un moment sens que ningú dels dos interrompés lo silenci. Á la fi va preguntar en Ramon:

—¿Qué respos al prech galant de la senyora Pinadell?

—¿Qué responch? Ja veurás; digam primer: ¿hi vas tu á casa seva tan sovint com avans?

—Cada nit per altra, lo mateix que sempre.

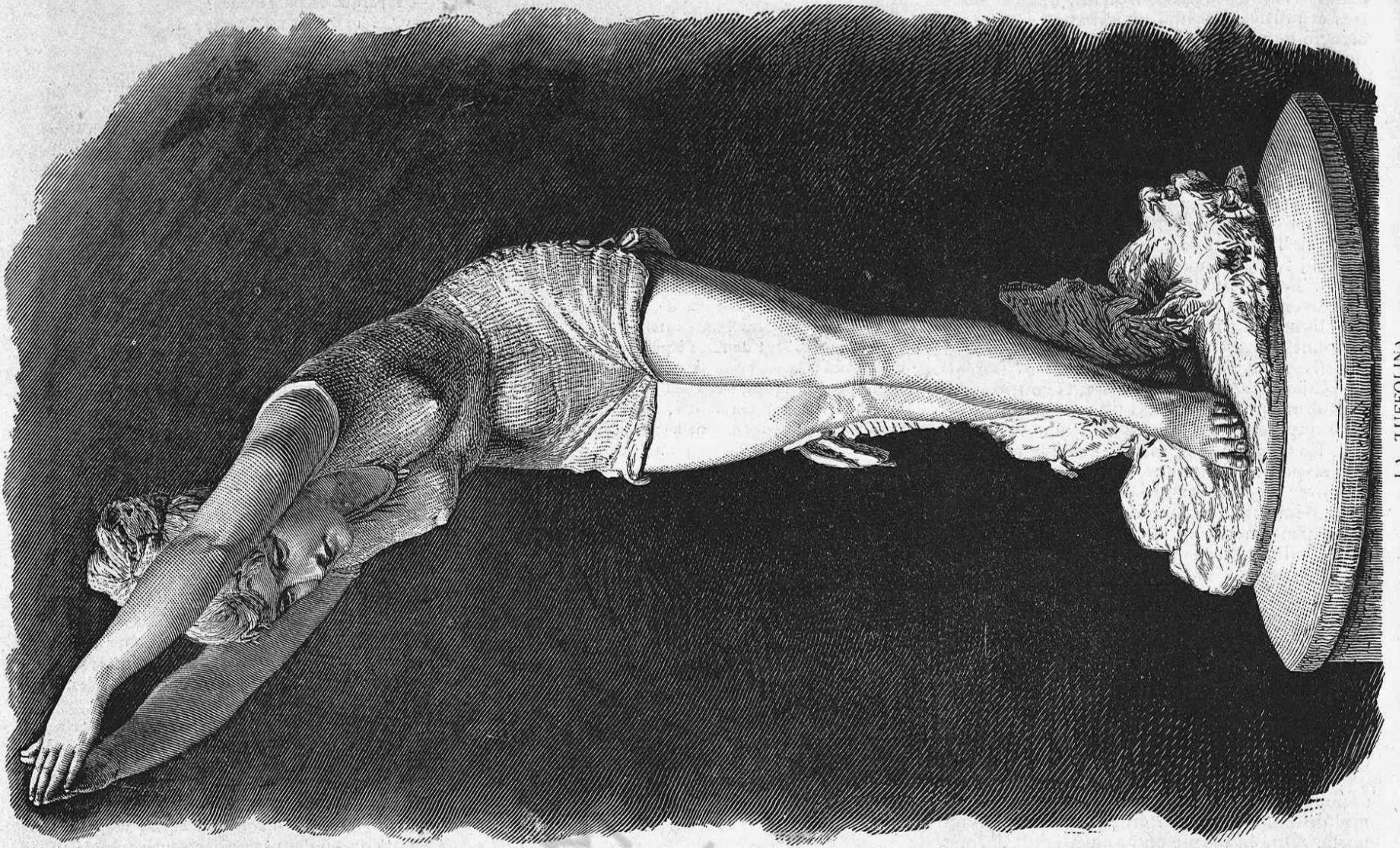
—¿Y aquell jove empalagós que no bada la boca que no retrega 'ls seus viatjes y les seves calaverades, ó més ben dit, las seves bestieses?

—També continúa venint, igual que 'l poeta aquell que 'ns cuyda á matar ab la lectura dels seus versos, com si no hi hagués altra manera de fer patir á la gent á qui 's vol mal; y tots venen, tots los que tu hi trobavas quan no eras tan car de veure. L' Angelina no ha vingut dies há, ¿sats de quán? d' aquell vespre en que 's parlava de noveles y tu no deyas una paraula que no anés en contra de lo que ella deya. Jo no sé que teniau aquell dia tant tu com ella.

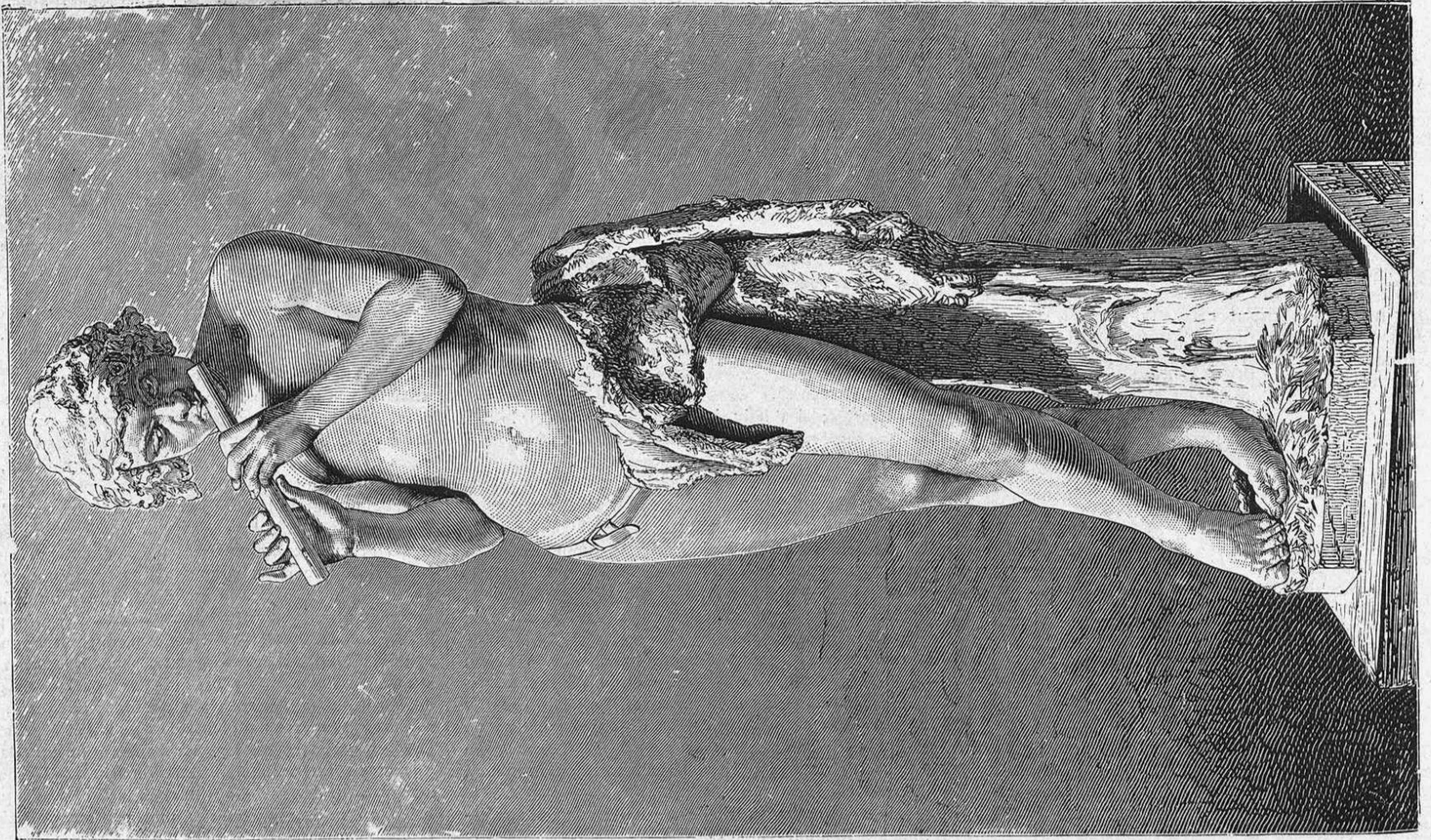
—¿Ho sabs bé que no ha vingut l' Angelina d' á les hores ensá?—preguntá 'n Guillém ab interes gens dissimulat.

—Prou que ho sé bé. Veig que la noticia t' ha caygut al demunt com una bomba.

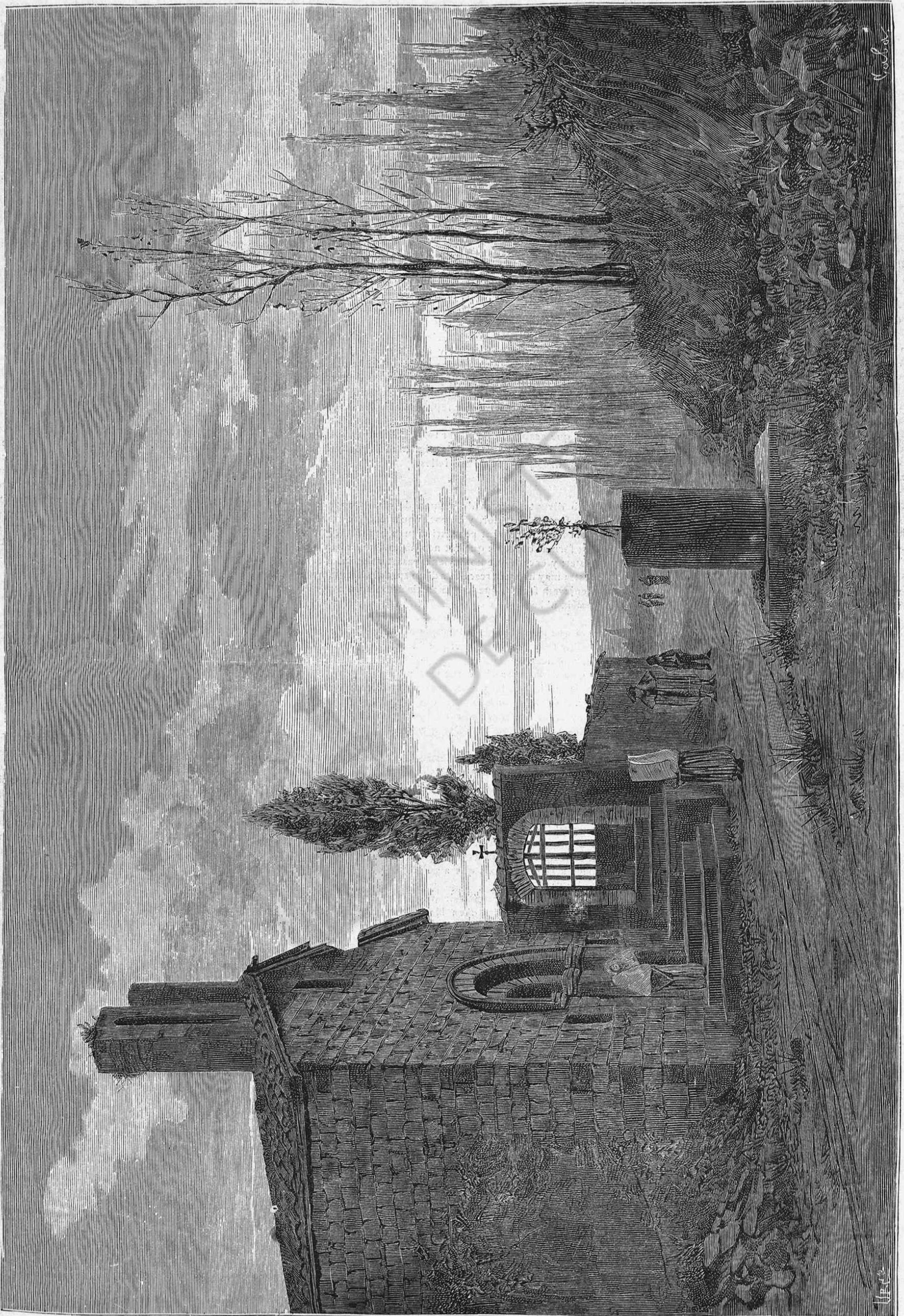
—Sí, á tu no 't puch amagar res; t' haig de dir que 'm ve de nou y que 'm pesa, en bona fé. Ara sabrás lo que hi ha. Feya alguns dies que jo havia reparat que l' Angelina trobava gust en mortificarme, y després en una entrevista que vam tenir no vam quedar pas gayre amichs; tot venia de que ella estava ressentida per un no res, per una ximpleria que havia passat entre nosaltres dos; emperó jo ja ni me 'n recordava, quan una nit, la darrera nit d' ópera de la temporada, la vaig veure en lo palco de la Pinadell; al costat d' ella, molt arrimadet y parlantli á cau d' orella, hi havia 'l calavera aquell que no 's deixa perdre may les reunions de donya Mercé, y aquesta s' estava conversant ab lo pobre poeta de qui ara mateix parlavas, y reya com una beneyta, jo crech que de fástich al escoltar ses desgraciades agudeses. Acabat l' acte vaig anarhi... y ni may que hi hagués anat. L' Angelina 'm va rebre tan cerimoniosament com si 's tractés d' un desconegut, ab una fredor que m' esglayá; ja compendrás que 'l lloch no 's prestava gayre pera entrar en explicacions que aclarissen la nostra posició, sobre tot tenint per testimoni á un home tan antipátich com aquell, que ho era per mi 'l doble més veyentlo objecte de totes les atencions per part de l' Angelina; la presencia d' ell, ho confesso, en aquell punt me va fer més mal que la desdenyosa actitud de la dona que tantes llágrimes m' havia costat. Me vaig despedir espurnantme gayre bé 'ls ulls y procurant dissimular lo que en aquells moments sofria; al moment vaig sortir del teatre, y tot venint cap á casa 'm semblava sentir darrera meu un enfadós acompanyament de riallades que m' anava seguint pera desesperarme. No cal que 't diga com vaig passar aquella nit; l' imatge d' ella, ab son posat desdenyós, estava sempre fixa en mon cervell y 'm sentia encara ressonar á dins del cor les paraules seques y glassades ab que havia respost á les meves tan plenes de passió mal reprimida. Les hores me trigavan á passar semblantme aquella nit una agonía interminable. De bon matí vaig alsarme, y assegut aquí defora, apoyantme en la barana d' aqueix balcó, anava descapdellant en mon pensament l' historia del meu amor, frisós pera trobar l' eixida d' aquell infern que covava en mes entranyes. Pero jo no podia lligar cap idea, no sabia pensar, ni 'm conexia á mi mateix. Van passar dies y la calma aná retornant á mon

LA TUFFOLINA

L'O TOCADOR DE PÍFANO

À MISSA PRIMERA

DESPARIADA

(EN UN ÀLBUM)

Quan cáu la tarda, y 'l sol envia
les llums darreres al seu balcó,
la noya guayta com mor lo dia,
com minva aquella trista claró.

Mira dels arbres lo vert fullatje
com va tornantse color de nit,
contempla 'ls núvols fer son viatge,
y 'ls llums encéndres del infinit.

Y á dalt la serra torna la vista
hont la darrera claró ha finat;
oh, sa mirada qué n' es de trista!
son cor de verge com s' ha nuat!

Allá hont van ara la llum y 'l dia,
allá se 'n vola son pensament,
y hi gosa ditxes sa fantasia
que dobla encara l' anyorament.

Y, com un somni, reveu aquelles
llunyanes platjes hont té 'l seu cor...
L' oretx du idilis de flors y estrelles;
ella les mira y arrenca un plor.

Pobra coloma despariada!
jo ta tristesa sé endevinar;
plóra la ditxa tan anyorada...
Qu' es dols, amiga, poder plorar!

F. MATHEU.

Juny 1881.

CURIOSITATS ARQUEOLÒGICAS

DE LA Esglesia parroquial de

SANTA MARIA DE LA MAR
DE BARCELONA

II

LO COR ANTICH

No primer cor que tingué lo temple de Sta. Maria de la Mar, ocupá segons sembla en la nau central, l' espai comprés entre 'ls quatre pilans més immediats á la porta principal. Nostre distingit amic lo savi arqueòlech senyor Puiggarí, trová entre 'ls manuaux originals d' un notari la contracta pera construir lo dit cor, qual document du la fetxa de divendres 9 de Juny de 1424, y en virtut de la qual Francesch Janer y Llorens Rexach, mestres fusters, se comprometen á fer totas las cadiras del cor, un «rench en cascuna part» ab tot «lur entaulament» conforme un model que ja tenian posat en aquell, cobrant per quiscuna «15 florins dor Darago e de bon pes.»

Las cadiras, segons aquell document, estavan, donchs, distribuïdas en una sola renglera fent l' ofici de las *stalli*; estant substituïdas las baixas ó *formaccori* per banchs, com se desprén del inventari primer dels llibres de la obra, citat en l' article anterior; puix se sap per l' esmentat inventari qu' hi havian en lo cor sis banchs petits pera assurens los que «portuan capa deor» y á mes deu banchs «ço es sis de grans y quatre de mitjans ab ses cadenes de ferro.»

La trona aneja al propi cor fo «entretallada» per Garau Spirinch, *imaginaire* y ciutadà de Barcelona, qui treballá també las esculturas del orga petit, per quals treballs se 'l trova firmant apoca de 7 lliuras 4 sous á compte de major quantitat ab fetxa de 12 Maig de 1513.

Lo costat del cor de la part del evangeli era nomenat cor de sant Pau, y cor de sant Pere lo del costat de la epistola, en lo qual, com en la Seu, hi havia, segons incidentalment se diu en un dels llibres de Consells de la Comunitat, una «altua cadira.» Per part de fora tenia 'l cor padrissos als que 's refereix una nota (1) d' un dels llibres M. S. del Dr. Albiá, pbr. que venen á esser una rúbrica dels llibres de Consells de la Comunitat. Los padrissos eran comuns fora 'ls cors dels temples y servian pera que poguessen assurens los vells y malalts quan en las esglesias, no havia entrat encara la costum de posarhi banchs y cadiras.

Formant l' enfront del cor, tenia també aquest, com lo de la Seu, lo coret de las llissons, *ambon ó jubé*, noms ab que es coneguda á Fransa aquella part del temple y (2) arredossats al mateix enfront hi haguereu més tart

(1) Que celebrantse los divinals oficis no sia licet als residents estar assentats en los padrissos son fora del cor en lo escon de St. Esperit ni en altres lochs de la Iglesia ni passejarse per aquella. Rovira, fol. 15, pág. 5, n.º 48.—Dr. Albiá MS cit. tom. 3.

(2) Les Jubés de l'entree des choeurs appartiennent entièrement à l'Architecture dite Gothique: ils datent du XIV siècle, et sont ornés d'ogives, de moulures, colonnettes, fleurons, statuettes etc. Ch. de Bussy. *Dictionnaire universelle de beaux arts*, pág. 186. De Bussy

altars, segons costum també molt general á l' estranger; l' un dels altars estava dedicat al Ecce-Homo, en lo trascor de sant Pere, l' altre á las Animas del Purgatori. Dessota la escala de la trona, que com habem dit era també en lo cor, hi havia l' altar de sant Aleix.

Los autors d' arqueologia cristiana fan especial menció de las tapisseries que penjavan en los intercolumnis dels cors de las catedrals y esglesias en la edat mitjana y de las altres ab que 's cubrian las mateixas cadiras, conegudas ab lo nom de *bancallia*: recorrém de nou als inventaris de la Obra y ells nos dirán quins eran los draps que d' aquella classe possehi Santa Maria.

En lo primer d' aquells, tantas voltas esmentat, se parla d' uns draps de ras, en nombre de vuyt ahont estavan figurats los goigs de la Verge (3); qual destinació pera 'l cor confirma l' inventari de 1 de Mars de 1605 (4) y dels que dona una descripció més detallada lo del 2 de Juliol de 1634, explicant lo que en quiscun d' ells era representat, lo llinatge de la Verge, sa Nativitat gloriosa y la de son diví Fill, l' adoració dels Reys, la Resurrecció y Assumpció de Jesucrist y la vinguda del Esperit Sant (5).

Lo propi inventari fa també menció de «vint pessas de banchals de ras», lo que tenian figurats personas, animals y floratges (*brots*) (6).

Finalment, á cada costat de la porta d' entrada del trascor penjavan encara dos draps de ras, dels que no 's fa menció fins l' inventari de 1 de Mars de 1605 y que representavan un assumpto mitològich, la Fortuna (7), cosa que no deu estranyarse, tractantse de príncipis del segle XVII; probablement substituïrian aquells draps de ras, altres ja vells al formarse lo primer inventari (s. XVI) (8).

Las parets foranas del cor, se cubrian de domassos, grochs y carmesins en lo segle XVI (9), grochs y verts en lo XVII (10).

Sumtuós seria l' aspecte que presentaria 'l cor, quan aixis «empaliat» atravessava per ell la professó de la Seu lo dia de la festa del Corpus; ó be trista y endolada una d' aquells fúnebres comitivas qu' acompanyavan lo cos duyt sota tálam del plorat príncep de Viana, del malafortunat En Pere, condestable de Portugal, ó del rey En Joan II, de ben poch ditxosa recordansa.

Baix pretest de deixar desembrassada la esglesia, en un temps en que las que de nou se construïan semblavan més salas de ball que temples cristians, se derrocá 'l cor del mitj de la nau y se 'n feu altre darrera l' altar major (11). Las cadiras ab sos entaulaments, inclús la gran cadira del cor de Sant Pere, obras de Janer y Rexach, y la trona entretallada de Spirinch, s' estellarian segurament per llenya. Succedia aixó en 1779, quan ja feya alguns anys havia complert un segle que havia venut la esglesia, los magnífichs draps de ras — acordat en consell de 15 Desembre de 1671 desde quina fetxa pera adquirir ja no se 'n fa menció en cap altre inven-

s' equivoca al dir que datan del segle XIV, puix més anteriorment fins al segle XIII serviren pera predicar y desde llavoras s' hi seguí predicant encara en certas ocasions, s' hi publicavan las eleccions dels bisbes y las excomunions y s' hi cantavan las lisonas. V. Batisier. *Histoire de l' art monumental*. Paris. MDCCCLX. Art. Jubé.

(3) Vuyt pessas de draps de ras bons e nous e guarnits de draps nous son los goigs de la verge maria los quals foren fets essent obre lo honor m.º bert.º bolet. Inv. de 1 Mars 1571—28 Febrer 1573.

(4) Item vuyt pessas de drap de ras son los goix de la verge maria serueix p. empaliar lo cor.

(5) P.º uns draps de ras en lo hu es lo llinatge de nre Sª y en laltre la natiuitat de nra Sª y en laltre la natiuitat de nro S. y en laltre la adoració dels tres Reys y en laltre la resurrecció de nra Sª y en laltre la acentio de nro Sª y en laltre la vinguda del sperit Sª tots junts serueixen per empaliar dins lo cor — Com se veu, deixa de mencionarsen un.

(6) Item vuyt pessas de banchals de ras de personatges e brots ab cassa los quals serueixen per empaliar lo cor ja usats.

(7) Item dos draps de ras en los quals esta pintada la fortuna serueixen entran p. la horta del cor.

(8) Item dos draps de ras grans vells en lo hu es la natiuitat de nre senyor y en laltre es lo st. sperit.

(9) Item vuyt draps imperials de brocadillo groch y carmesi ab los entorns de sati vert de bruges ab dotze senyals á cada hu los vuyt de la obra y ab quatre del corpus lassats per lo entorn de sati groch ab un perfil de filadis forats de tela vermella.—Item dos draps imperials de brocadillo vert y groch ab los entorns de sati vert de bruges ab dotze senyals ço es los vuyt de la obra y los quatre del corpus lassats per los entorns ab uns lassos de sati groch ab un perfil de fil canom folrats de tela vermella.—Los dos últims servirian per lo enfront del cor.

(10) Vuyt pessas de domas carmesi vert forrat de tela blava en los quals hi ha caygudes de domas carmesi y caygudes de domas vert co es serueixen per empaliar lo cor.—Item una pessa de domas carmesi y vert ab set caygudes serueix per empaliar la trona.— Inv. 2 Juliol de 1634.

(11) L' enfront del cor y coretó *jubé* fou destruit quan se celebrá en lo temple la funeraria de Joseph I en lo mes de Maig de 1711; després de molts anants y vinentes se torna á construir en lo mes de Abril de 1713, contribuinthi ab cent doblas l' Arxiduch Charles de Austria segons los Anals Consulars. Quan se comensá á construir l' actual altar se derrocá de nou lo trascor, que desferen en una sola nit los mateixos parroquians, y en la tarde del 14 d' Abril de 1779, quan ja la obra del altar tocava á son terme, se comensá á derrocar lo cor «habent antes preschit una visita del IIº Sr. Gavino Valladars acompanyat del Exm. conde del Asalto capº Gº de Catalunya, disposant per un cor de Banchs interino per lo clero baix las escalas del Presbiteri del Altar interino que se trova colocat al portal pl de dita Iglesia.» Cerimonial de la I. Obrá, fol. 235

tari ab lo preu de la venda aquells domassos (12) ab que enfaldillar los pilans y tapar las capellas, contra 'ls que clamá ja en son temps En Piferer

Ab la desaparició del vell cor, se lográ en cambi donar més esbarjo al presbiteri, que invadí desde llavoras un nou intercolumni que de dret no l' hi pertany, se va fer que l' altar major se sortís de lloch, donant endavant unas quantas passas com pera deixar més orejosos als preberes, reconegut son propi embalum; y se lográ per últim poder alzar una paret á manera d' alta murada entre 'ls pilans del presbiteri ab sos corresponents portals barrochs, portetas, finestras ab porticons de fusta, receptaculs á manera d' abeurador, soterranis, nitxos per sants, y *guarnida* de banchs, caixas, confesionaris, lápidas, llántias, penjarellas, y quadros que encara que sian de En Viladomat, no sembla altra cosa tot alló ajuntat als envans que tapan las capellas y en los que en cambi s' obran també finestretas, que parada de encants esposada en un mal carreró, y no lo mistich *deambulatorium* ahont deuria arribar la llum descomposta en cent vistosas tintas al travessar las vidrieras dels esbeltíssims finestrals de las capellas ó cayent dels enlayrats de la ábsida.

JOAQUIM OLIVÓ FORMENTÍ.

MAY MES

Jo t' he esperat una hora y un' altra hora
febrós y assedegat del amor teu;
per primer cop, oh dona temptadora,
á mon cor has mancat, y ara en sa pena
no trova al mon dolor igual al seu.

Oh quin torment! per tot te distingia
y 't perdía totdua en la foscó,
lo desitx en mos polsos retentia,
y per poderte estrenye entre mos brassos
hauria dat fins ma eterna salvació.

Qué bella era la nit! quines passades
de rossinyols cantant al seu amor,
quin suspirar les aures perfumades,
quin brillar los estels, y quins efluvis...
y quin patir entre ellis mon pobre cor!

En ton amor jo hi crech, oh dona hermosa,
igual que puga creure en l' amor meu,
com crech en ta virtut, y en l' ansiosa
mirada dels teus ulls; com puga creure
en la bondat mateixa de mon Deu.

Mes per aixó no 'm negues la llum pura
qu' escampan los teus ulls, com sols ardents;
á mos llabis eix calzer d' amargura
no l' acostes may més, qu' es pera l' ánima
lo més pitxor y negre dels torments.

R. E. B.

NOVAS

Lo *Diari Catalá*, periòdich catalanista que venia sustentant las ideas federalistas, ha suspés indefinidament sa publicació per motius de distintas clases, polítichs uns y de conveniencia 'ls altres, essent un de aquets últims lo tenir que ausentarse de Barcelona per una temporada molts de sos redactors. Desitjariam que com més aviat millor desapareguessin los motius que nos privan de la visita d' un colega tan apreciable.

També ha deixat de publicarse á Nova-York la apreciable revista catalana *La Lluanera*, que tant havia contribuït á la propaganda de las ideas catalanistas entre nostres raysans residents en lo Nou-Mon.

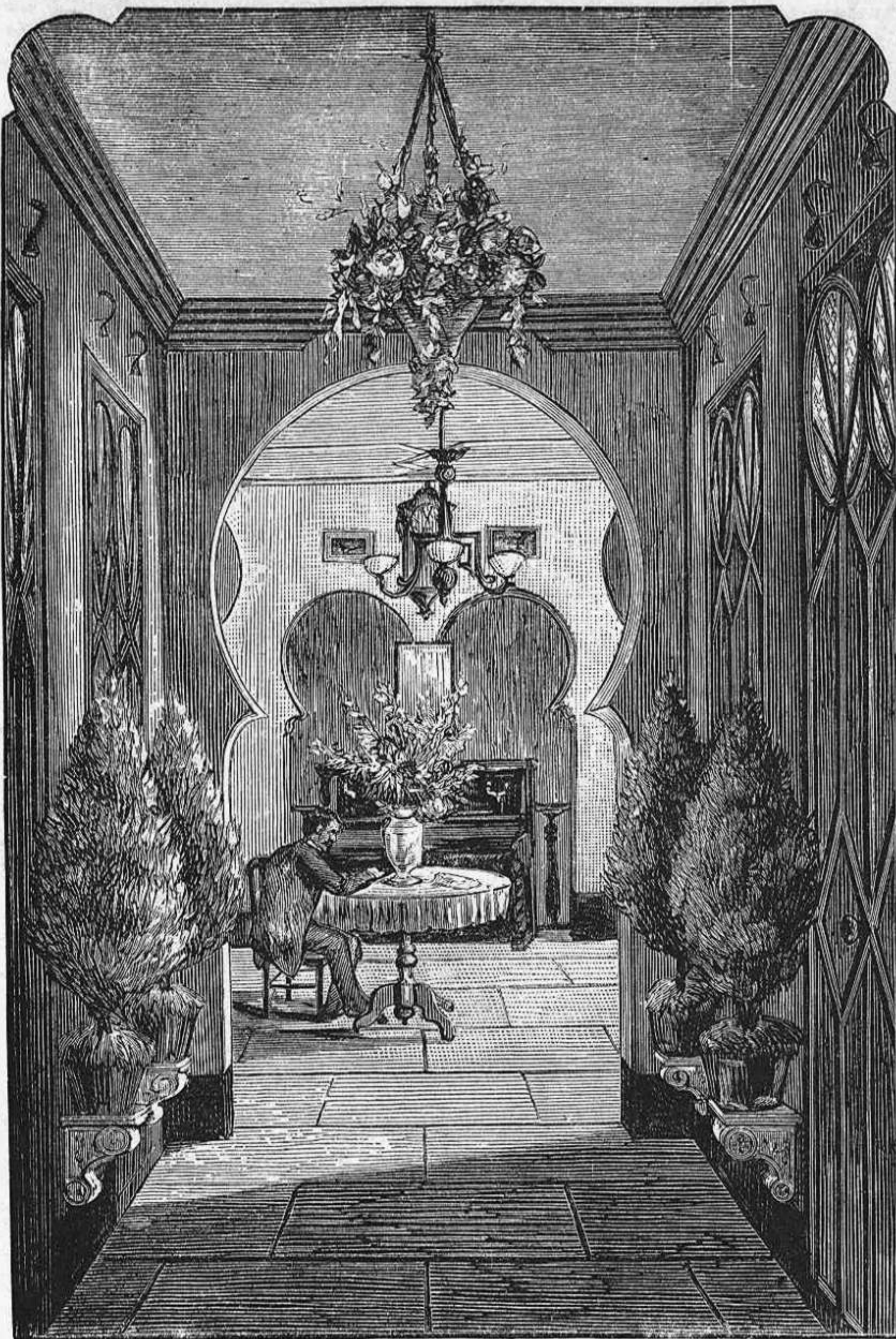
La desaparició d' aquest periòdich será verament sentida per sos numerosos lectors; per nostra part no podém ménos de lamentar las poderosas causas qu' hajan pogut determinar la pérdua de nostre company en la premsa, del que sempre habiam merescut tota classe d' atencions y deferencias.

Hem rebut de D. Candi Candi un exemplar del *Himne de la Coronació de la Verge de Montserrat*, compost sobre la poesia que ab aquest títol escrigué 'l mestre en gay saber Mossen Jascinto Verdguer, pbr. Apropiada la música de dit himne á la lletra delicada y plena de hermosíssimas imatges, ha sigut composta discretament pe 'l Sr. Candi, descollanhi alguns tochs inspirats y nous ab sabor de nostres bells cants populars y sobressortint com en totas las composicions del mateix autor una correcta y ben entesa armonisació.

En lo darrer certámen celebrat últimament en Tarragona en obsequi del Sagrat Cor de Jesús, resultaren premiats los distingits escriptors catalans D.ª Victoria Penya d' Amer, D. Andreu Balaguer y Merino, D. Miquel V. Amer y D. Joseph Garriga y D. J. Verdguer.

(12) Die 15 mensis desembris 1671—ajuntats los Srs Obrers exepte lo Sº compte — Convocats y congregats los sinch brassos sobre anomenats en lo capitol de santa maria del mar ahont per los negocis tocants per dita Iglesia se acostuman conuocar y congregat fonch per lo noble Sº don Felip Roger preposit lo seguent:—que attés en Santa maria del mar hi havia alguns draps de ras poch necessitats per dita Iglesia y que attés la Iglesia se trouava incomodada de diners per los domassos que se fan y hauentse feta una accepta per la parrochia y no hauerse trouat apenas ninguna cosa es dit Sº don Felip Roger de vot y parer que vengan dits draps de ras y que attés dits draps de ras son molt bons que sen hage lo preu condecet y que nos donen á menos preu y tambe que per ser dits draps cosa de Iglesia se suplique al Sr. bisbe pose lo decret á dita venda quan se venguessen e que del diner se haura de dits draps no puga seruir per altra cosa sino es per los domassos y no en altra cosa—nemine discrepante.—En lo marge van los noms dels assistents al consell en nombre de 15. Lib. 18. Delib. p. 72.

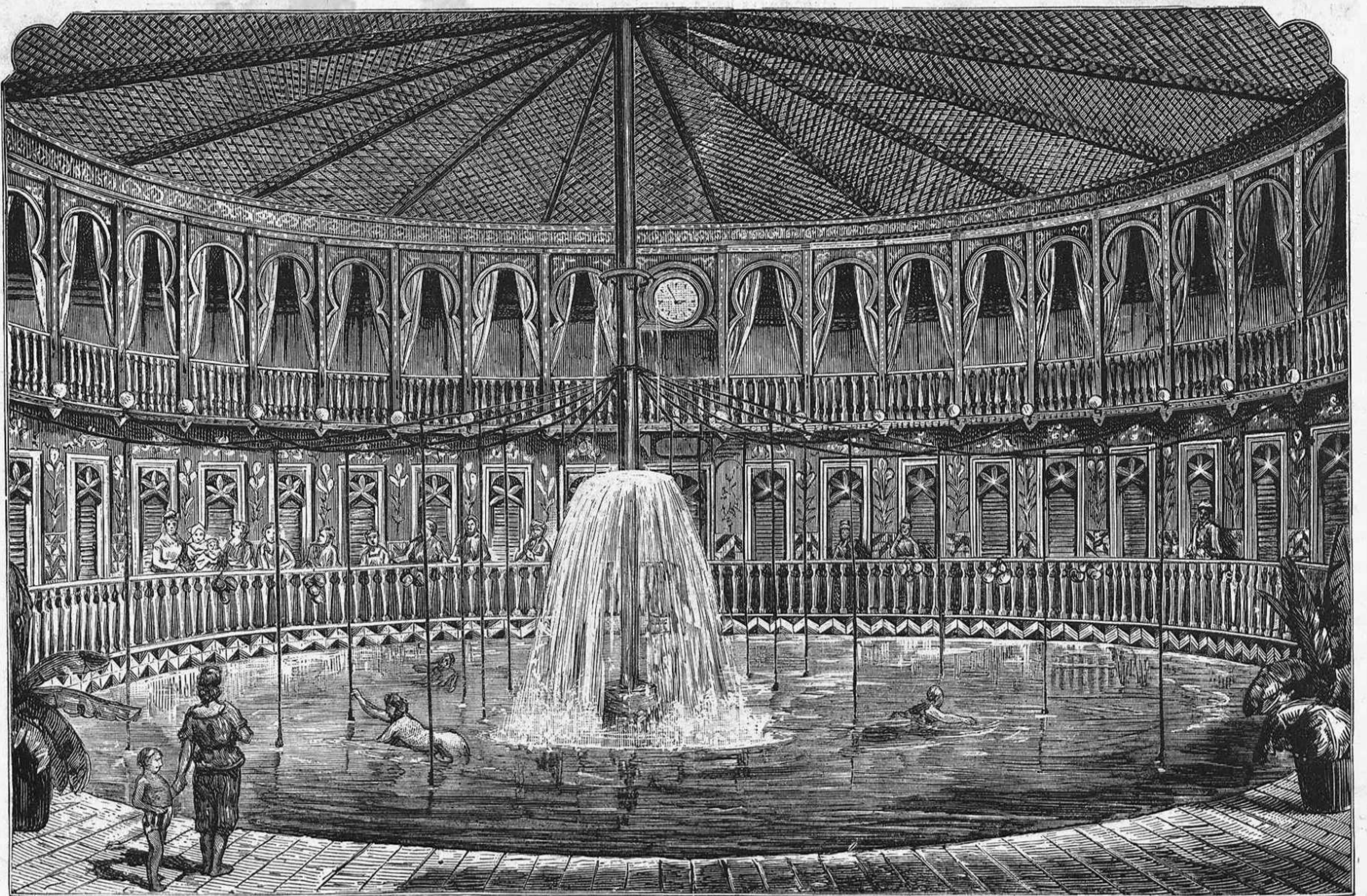
BARCELONETA — BANYS ORIENTALS

SALÓ DELS BANYS DE PILA

VESTÍBUL Y ESCALA

ESCOLA DE NATACIÓ